

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Науково-практичний журнал

3 (23) ' 2005

Журнал засновано у лютому 2002 року,
внесено до переліку фахових видань
ВАК України з юридичних наук

УДК 347.(77+78)

Зміст

Міжнародно-правові аспекти

- С. Осика** Проведення антидемпінгових розслідувань в ЄС 3

Захист прав

- О. Штефан** Запобіжні заходи як засіб забезпечення захисту прав у сфері інтелектуальної власності 10

О. Литвин, Р. Редько

- Особливості захисту об'єктів інтелектуальної власності в рекламному бізнесі 17

Право та економіка

- О. Орлюк** Правове регулювання оподаткування авторських винагород 21

- Б. Прахов** Інвентаризація прав на результати науково-технічної діяльності 32

- Д. Щекин** Взимание НДС при экспорте объектов авторских прав по законодательству Российской Федерации 35

Пірати ХХІ століття

О. Швець Основні ознаки піратської продукції 41

Патентне право

С. Чікін, А. Беляєва

Відмінність винаходів від
корисних моделей як об'єктів
інтелектуальної власності 44

Авторське право

Р. Дроб'язко Обмеження авторських прав
у Великобританії 51

Цікаво знати

На шляху до “водневої економіки” 55

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

*У 2005 році науково-практичний журнал **Інтелектуальний капітал** виходитиме один раз на два місяці. Передплату нашого журналу ви зможете здійснити у будь-якому поштовому відділенні України.*

Сподіваємося, що наш журнал стане корисним помічником у вашій справі!

Вартість передплати на 2005 рік					
	Індекс	2 міс/грн	4 міс/грн	6 міс/грн	12 міс/грн
Фізичні та юридичні особи	28504	6,77	18,64	20,26	40,02

З глибокою повагою
редакційна колегія

ПРОВЕДЕННЯ АНТИДЕМПІНГОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В ЄС

Сергій Осика,
народний депутат України, кандидат юридичних наук

Аналізуючи правові акти ЄС (Європейських Співтовариств або Європейського Союзу) у сфері захисту від демпінгового імпорту, можна прийти до висновку, що до грудня 1994р. за основу при їх розробці були взяті Статті VI, X, XVI, XIX, XXIII і XXIV ГАТТ, АСК ГАТТ¹, АДК 1967² та АДК 1979³. З 1995р. базою для прийняття подібних європейських правових актів були Статті VI, X, XVI, XIX, XXIII і XXIV ГАТТ 1994, АДК СОТ⁴, АСК СОТ⁵ та "Угода про захисні заходи". Прототипами перших правових актів ЄС про захист від демпінгового, субсидованого і масованого імпорту були відповідні законодавчі і підзаконні акти США⁶. Головними з цих питань слід вважати постанови Ради ЄС про захист від демпінгового або субсидованого імпорту: №№459/68, 1681/79, 3017/79, 1580/82, 2176/84, 1761/87, 2423/88, 521/94, 522/94, а також рекомендації та рішення ЄСВС⁷, прийняті Європейською Комісією (ЄК),

№№77/329/ECSC, 158/79/ECSC, 3018/79/ECSC, 3018/79/ECSC, 1995/82/ECSC, 3025/82/ECSC, 2177/84/ECSC, №2424/88ECSC.

Стосовно сучасного стану розробки питань у сфері проведення антидемпінгових розслідувань в межах ЄС, то зауважимо, що окремі наукові дослідження з даної теми відсутні.

Відповідно мета цієї статті полягає у комплексному аналізі базових правових інструментів ЄС про захист від демпінгового імпорту, а також процесу проведення антидемпінгових розслідувань в ЄС.

З грудня 1994 р. в межах ЄС приймаються *два окремі правові акти* — про захист від демпінгового імпорту та про захист від субсидованого імпорту. Тобто, на відміну від американської практики, усі матеріальні та процесуальні норми щодо захисту від демпінгового або субсидованого імпорту та застосування антидемпінгових або компенсаційних заходів містилися в окремих

¹ АСК ГАТТ — Угода про тлумачення та застосування Статей VI, XVI і XXIII (Антисубсидійний кодекс ГАТТ).

² АДК 1967 — Угода про застосування Статті VI ГАТТ (Антидемпінговий кодекс ГАТТ Кеннеді-раунду).

³ АДК 1979 — про застосування Статті VI ГАТТ (Антидемпінговий кодекс ГАТТ Токійського раунду).

⁴ АДК СОТ — Угода про застосування Статті VI ГАТТ 1994 (Антидемпінговий кодекс СОТ).

⁵ АСК СОТ — Угода про субсидії і компенсаційні заходи (Антисубсидійний кодекс СОТ).

⁶ Див.: Council Regulation № 459/68 (OJ № L 93 of 14.04.1968. — р.1).

⁷ ЄСВС (ECSC) — Європейське співтовариство з вугілля та сталі.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

правових актах Ради ЄС та ЄК. А усі матеріальні та процесуальні норми, щодо захисту від масованого імпорту та застосування спеціальних заходів, містилися в окремому правовому акті Ради ЄС.

Загальна структура регулятивно-го механізму ЄС з питань захисту від демпінгового, субсидованого або масованого імпорту поділяється на правові акти, що застосовуються у відносинах з країнами-імпорту, які є членами СОТ, і на правові акти, що застосовуються у відносинах з країнами-імпорту, які не є членами СОТ. На сьогодні право ЄС на застосування антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів базується на таких правових актах: Постанові Ради ЄС №384/96 від 22 грудня 1995 р. про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами ЄС⁸; Постанові Ради ЄС №2026/97 від 6 жовтня 1997 р. про захист від субсидованого імпорту з країн, що не є членами ЄС; Рішенні ЄСВС, прийнятому ЄК, №2277/96/ECSC від 28 листопада 1996р. про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами ЄСВС та Рішення ЄСВС, прийнятому ЄК, №1889/98/ECSC про захист від субсидованого імпорту з країн, що не є членами ЄСВС; Постанові Ради ЄС №963/2002 від 3 червня 2002 р. про перехідні положення стосовно антидемпінгових і компенсаційних заходів, ухвалених відповідно до Рішення ЄСВС №2277/96/ECSC, прийнятого ЄК, і Рішення ЄСВС №1889/98/ECSC, прийнятого ЄК, а також скарг, заяв та незакінчених антидемпінгових і антисубсидиційних розслідувань відповідно до цих Рішень; Постанові Ради ЄС №1310/2002 від 19 липня 2002 р. про внесення змін до Поста-

нови Ради ЄС №963/2002 від 3 червня 2002 р. про перехідні положення, стосовно антидемпінгових і компенсаційних заходів, ухвалених відповідно до Рішення ЄСВС №2277/96/ECSC, прийнятого ЄК, і Рішення ЄСВС №1889/98/ECSC, прийнятого ЄК, а також скарг, заяв та незакінчених антидемпінгових і антисубсидиційних розслідувань відповідно до цих Рішень; Постанові Ради ЄС №519/94 від 7 березня 1994р. про застосування заходів нагляду та спеціальних заходів щодо імпорту з країн-імпорту, що не є сторонами ГАТТ; Постанові Ради ЄС №3285/94 від 22 грудня 1994 р. про застосування спеціальних заходів та заходів нагляду.

Отже, якщо правові акти США про застосування антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів ґрунтуються на вимогах федерального законодавства США та міжнародно-правової системи ГАТТ/СОТ, то правові акти ЄС про застосування таких заходів — на вимогах міжнародних договорів держав-членів ЄС про утворення ЄС та міжнародно-правової системи ГАТТ/СОТ. Положення постанов і рішень Ради ЄС та ЄК з питань захисту від демпінгового, субсидованого або масованого імпорту віднесені до норм прямої дії, що впливає з конститутивних властивостей прямої дії Європейських договорів, і перш за все положень про Єдину торговельної політику ЄС (ЄТП ЄС). А рішення у конкретних антидемпінгових, антисубсидиційних і спеціальних справах стосуються практичного виконання та застосування цих європейських правових актів з питань захисту єдиного ринку ЄС у рамках ЄТП ЄС. Тобто, ці рішення створюють для ЄК і дер-

⁸ З урахуванням змін, внесених постановами Ради ЄС у 1996, 1998, 2000 і 2004 рр.

жав-членів ЄС джерело компетенції в антидемпінгових, антисубсидійних і спеціальних справах і по їх закінченні, наприклад, у разі сплати остаточного антидемпінгового або компенсаційного мита.

Слідом за завершенням Уругвайського раунду антидемпінгові правила ЄС були змінені згідно з постановою Ради ЄС №3283/94, яка відповідно до вимог АДК СОТ набрала чинності з 1 січня 1995 р. У свою чергу ці правила були оновлені відповідно до Постанови Ради ЄС №384/96 від 22 грудня 1995 р. "Про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами ЄС" (далі — Постанова №384/96), яка набрала чинності з 6 березня 1996 р. Вона є головним європейським правовим актом з питань захисту єдиного ринку ЄС від демпінгового імпорту і застосування антидемпінгових заходів. Згідно із зазначеною Постановою дозволяється застосування заходів відповідно до АДК СОТ, котра, також встановлює чіткі строки для проведення розслідувань і прийняття рішень, що гарантує швидкий та ефективний розгляд антидемпінгових скарг.

До 23 липня 2002 р. дві різні категорії товарів (товари ЄСВС і товари ЄС) підпадали під дію двох інструментів захисту торгівлі. Це було пов'язано із застосуванням двох різних договорів: Договору про створення ЄСВС і Договору про створення ЄС. Товари ЄСВС підпадали під дію Рішення ЄСВС, прийнятого ЄК, №2277/96/ЄСВС "Про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами ЄСВС". Договір про створення ЄСВС втратив силу 23 липня 2002 р. У зв'язку з прийняттям Ніццького договору та припиненням існування Європейського співтовари-

ства з вугілля та сталі до порушення та проведення нових антидемпінгових розслідувань не застосовується Рішення ЄСВС №2277/96/ЄСВС. Після 23 липня 2002 р. товари, які колись формально підпадали під дію Договору про створення ЄСВС, будуть підпадати під дію Договору про створення ЄС.

Охарактеризуємо порядок подання антидемпінгової скарги. Так, після складання документу, він направляється до ЄК, де його вивчають та приймають рішення про наявність *prima facie* доказів того, що шкода, яка заподіюється товаровиробнику ЄС, заподіюється саме демпінговим імпортом. Якщо вважається, що скарга відповідає вимогам Постанови №384/96, ЄК через 45 днів після її подачі порушує антидемпінгове розслідування.

Уповноважені представники галузі промисловості ЄС можуть обрати своїм представником будь-яку фізичну чи юридичну особу, або асоціацію, що не має правосуб'єктності, або навіть "*ad-hoc*" створену асоціацію, що представляє різні підприємства.

Заявники повинні діяти від імені основної частини виробників ЄС. На практиці це означає, що заявник повинен одержати підтримку виробників ЄС, які представляють, принаймні, 25% загального виробництва ЄС. Ця частина загального виробництва ЄС розраховується на основі: виробництва, безпосередньо розміщеного в ЄС; виробництва виробників, не пов'язаних з експортерами або імпортерами; виробництва виробників, що не імпортують товари, які є об'єктом розгляду, з країн, підозрюваних у демпінгу, або з країн, імпорт з яких таких товарів не заподіює шкоди цим імпортом внаслідок його незначного обсягу.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

В ЄС антидемпінговий процес починається з антидемпінгової процедури. Формально вимоги Постанови №384/96 про проведення антидемпінгової процедури є подібними до вимог АДК СОТ.

Під час засідань в СГПІ⁹, стосовно нотифікації про одержання антидемпінгової скарги, Норвегія стверджувала, що компетентні органи, уповноважені проводити розслідування, які одержали скаргу, зобов'язані не розголошувати факт одержання скарги до виходу з друку публічного повідомлення про порушення розслідування. При цьому, представник ЄС погодився з такою думкою Норвегії стосовно предмету і мети параграфу 5.5 статті 5 АДК СОТ. Водночас він зазначив, що "момент, коли відбудеться нотифікація, залежить від внутрішніх процедур таких компетентних органів членів СОТ-імпортерів. Якщо *de jure* єдиним зобов'язанням є здійснення нотифікації до порушення розслідування, то ЄС також вважає, що ця нотифікація втрачає будь-як практичний інтерес, коли вона не відбувається, мінімум, за сім днів до порушення розслідування". Далі представник ЄС зазначив, що "відповідно до практики ЄС, нотифікація повинна відбутися за 10 робочих днів до очікуваної дати по-

рушення розслідування. До цього дня скарга, подана товаровиробником ЄС, повинна вважатися "документально обґрунтованою" ("*properly documented*" / "*dument documentee*"), хоча право ЄС формально не передбачає ніяких крайніх строків"¹⁰. На практиці ЄК "повідомляє уряд члена СОТ-експортера, направляючи вербальну ноту Місії цієї країни у Брюсселі. А копія цієї вербальної ноти направляється Делегації ЄС у зацікавленій країні"¹¹.

У вербальній ноті, направленої Місії країни-експорту у Брюсселі відповідно до параграфу 5.5 статті 5 АДК СОТ, повідомляється уряд зацікавленої країни-експорту про те, що була подана скарга та уточнюється товар, який може бути об'єктом розслідування. Крім того, у ній вказується, що відомості, включно із копією поданої письмової скарги і повідомлення про порушення розслідування, будуть негайно направлені цьому уряду, у випадку порушення розслідування. За твердженнями представника ЄС, під час засідань СГПІ, "саме таким чином зацікавлений уряд інформується і може готувати повідомлення підприємствам про початок процедури"¹².

Друга вербальна нота направляється ЄС негайно після порушення розслідування. До неї додається ко-

⁹ СГПІ — Спеціальної групи з питань імплементації АДК СОТ Комітету з антидемпінгової практики.

¹⁰ Проте у багатьох випадках ЄК "*забуває*" своєчасно нотифікувати про одержання "належним чином документально обґрунтованої скарги". Наприклад в антидемпінговій справі стосовно імпорту в ЄЕС магнію з України КЕС не нотифікувала про одержання "належним чином документально обґрунтованої скарги", а ноту про порушення розслідування передала українській стороні після закінчення строків подання відповідей на запитальники.

¹¹ Topic 2* — Period of data collection. Topic 3 — Article 6.10 "Sampling Method". Topic 4 — Article 5.6 "Special circumstances". Topic 5 — Article 5.5 "Notification To The Exporting Member". Topic 6 — Article 6.2 "Hearings". Topic 10 — Article 9 "Duty Assessments". Paper by the European Community. — Committee on Anti-Dumping Practices. Ad Hoc Group on Implementation. — 19 March 1998.

¹² Topic 5 — Article 5.5: Notification to the exporting member. Topic 8 — Article 12: Public notices. Paper by the European Community. — Committee on Anti-Dumping Practices. Ad Hoc Group on Implementation. — 6 October 1998.

пія неконфіденційної версії скарги, що включає усі деталі, які відносяться до справи, стосовно презюмованого демпінгу, включно з назвами (прізвищами) виробників, зазначених у скарзі, що могли б бути суб'єктами розслідування. До ноти також додається копія опитувального листа і повідомлення про порушення розслідування, які направляються відомим виробникам. Уряд країни-експорту "просить повідомляти про отримані відомості зацікавлені сторони, про які йому відомо і які безпосередньо не інформувалися ЄК". Крім того, у разі наявності великої кількості відповідей на опитувальних листів, у вербальну ноту стосовно порушення розслідування може включатися запит до уряду країн-експорту про співробітництво та надання допомоги у виборі підприємств, які будуть суб'єктами повного розслідування у випадку запровадження вибірок.

Відповідно до Постанови №384/96 встановлені строки проведення антидемпінгових процедур і розслідувань. Так, строки на вчинення будь-яких дій, визначаються посиланням на подію, яка повинна відбутись, та обчислюються з наступного дня після того як відбулась відповідна подія. Наприклад, порушення антидемпінгової процедури починається з дати подання антидемпінгової скарги.

Розслідування стосовно демпінгу і шкоди, є складними, та іноді доволі заплутаними. Вони, як правило, проводяться не більше одного року, і, за будь-яких обставин, мають завершуватися у межах 15 місяців. У процесі розслідування стосовно демпінгу здійснюється розрахунок демпінгової маржі.

Зупинимось на загальних підходах, що використовуються слідчими

ЄК в розслідуваннях, стосовно демпінгу.

Відповідно до Постанови №384/96 нормальна вартість є вартістю товарів, проданих на внутрішньому ринку країни-експорту і призначених для споживання на цьому ринку. Вона, переважно, розраховується на основі внутрішніх цін таких товарів у країні-експорту, а в інших випадках конструюється. До товарів які походять з країн із неринковою економікою застосовуються особливі положення.

У такому випадку нормальна вартість зазначених товарів повинна встановлюватися на основі цін або витрат виробництва в порівнюваних країнах із ринковою економікою. Мова йде про країну-сурогат (аналогічну країну), що повинна обґрунтовано обиратися заявниками на основі відповідних критеріїв (конкуренція на ринку, обсяги виробленого товару тощо).

Якщо у процесі розслідування не вдається одержати ціни на внутрішньому ринку країни-експорту, або якщо вони не є надійними (оскільки ґрунтуються на продажах між пов'язаними сторонами, або на продажах, здійснених зі збитками, або на незначних обсягах продажів), ЄК може конструювати нормальну вартість, базуючись на витратах виробництва у країні походження, величина яких збільшується на суми торговельних, адміністративних та інших загально-виробничих витрат і прибутку.

Якщо неможливо конструювати витрати виробництва, ЄК використовує ціну, сплачену постачальником, що є об'єктом розгляду, за його експортних поставках у треті країни, що не є членами ЄС.

Відповідно до Постанови №384/96 експортна ціна — це ціна, що сплачується експортером імпортеру за товар, призначений на експорт. Тоб-

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

то експортна ціна — ціна, яка сплачена (ціна покупки) першим незалежним покупцем ЄС за цей товар, або підлягає оплаті. У більшості випадків експортна ціна відповідає ціні, що практикується імпортером і сплачується йому експортером. Іншими словами, експортна ціна — ціна, яка створюється на основі цін першого незалежного покупця в ЄС. У процесі розслідування слідчі повинні здійснити необхідні корегування ціни покупки, щоб привести її значення до величини експортної ціни на базисних умовах поставки франко-завод.

Іноді, якщо немає необхідної інформації про ціни, або існують підстави вважати, що експортер чи імпортер пов'язані (наприклад, через родинні зв'язки), або вони уклали компенсаційну угоду, або з інших причин експортна ціна не заслуговує довіри, розраховується конструйована експортна ціна. Для її розрахунку використовується інформація, що отримується з незалежних джерел, якщо респондент не надає її, або надає помилкові відомості. При цьому, експортна ціна повинна конструюватися на основі цін, за якими імпортні товари вперше перепродаються незалежному покупцеві.

З метою неупередженого порівняння, експортна ціна і нормальна вартість повинні порівнюватися стосовно фізичних характеристик товару, що є об'єктом розгляду, а також умов і строків продажу. Це порівняння повинно здійснюватися на однакових умовах поставки (переважно на умовах франко-завод) та, наскільки це можливо, на одну й ту ж дату продажу. Якщо експортна ціна і нормальна вартість не мають порівнюваного базису, ЄК здійснює корегування на різницю, яка була

встановлена у процесі розслідування. В результаті *нормальна вартість* (але не експортна ціна) буде корегуватися, щоб врахувати цю різницю.

Якщо є інші різниці між товаром, проданим на внутрішньому ринку країни-експорту, і товаром, експортованим в ЄС, що впливають на порівнюваність цін (наприклад, через базисні умови поставки, тобто різниця, що виникає з роздрібного або оптового продажу, або через обсяги проданого товару, умови і строки продажу), ЄК уточнює величини таких різниць та здійснює корегування, необхідні для їх врахування.

Зупинимося на характеристиці розрахунків демпінгової маржі. У цій частині, спочатку розраховується різниця між нормальною вартістю (нетто-ціною, на умовах поставки франко-завод) і експортною ціною (нетто-ціною на умовах поставки франко-завод), які, відповідно, корегуються на усі різниці, що впливають на порівнюваність цін, а потім різниця виражається у відсотках.

Якщо були обрані кілька типів товарів, розраховуються кілька різних демпінгових марж. ЄК може скласти їх, щоб одержати одну демпінгову маржу для сукупності товарів, які є об'єктом розгляду. Про усі розрахунки ЄК повідомляє зацікавлені сторони. Якщо справа стосується кількох країн-експорту, демпінгова маржа повинна розраховуватися окремо для кожної країни.

У процесі розслідування ЄК вивчає інформацію і докази про наявність шкоди та розраховує її величину. Щоб визначити, чи існують достатні *prima facie* докази, щоб обґрунтувати порушення антидемпінгової процедури, ЄК повинна мати у своєму розпорядженні дані сто-

совно впливу демпінгового імпорту, який заподіює шкоду. Ці дані стосуються, з одного боку, обсягу, вартості і ціни демпінгового імпорту, а, з іншого боку, впливу на товаровиробника ЄС. Надані дані повинні, з деяких факторів (таких як еволюція продажу і цін), показувати і доводити наявність тенденції у період від 3 до 5 років, але, з інших факторів (таких як "підрізання" цін), забезпечуватися документальними доказами, що відносяться до недавнього періоду. Деякі фактори вважаються факторами загального значення і інформація та докази про такі фактори повинні, в принципі, завжди подаватися ЄК. До них відносять: споживання в ЄС; обсяг і частка ринку демпінгового імпорту; ціни демпінгового імпорту; "підрізання" цін, що зазнається товаровиробником ЄС; виробництво, потужності і використання потужностей товаровиробника ЄС; продаж в ЄС, частка ринку та експортні поставки товаровиробника ЄС; ціни продажу в ЄС товаровиробника ЄС; витрати виробництва товаровиробника ЄС; рентабельність заявників у ЄС; зайнятість на підприємствах товаровиробника ЄС; інвестиції товаровиробника ЄС.

Вивчення шкоди повинно ґрунтуватися тільки на інформації та доказах про товар — об'єкт розгляду та подібний товар, а цифрові показники повинні застосовуватися винятково до цих товарів. Тільки у випадках, неможливого подання до ЄК такої інформації, тоді подається інформація про товари, що відносяться до більш широкій товарній категорії, ніж товар, який об'єктом розгляду, або подібний товар.

За результатами розслідування ЄК готує проект рішення про застосування (або ні) антидемпінгових заходів, проводить консультації з Кон-

сультативним комітетом і подає його до Ради ЄС, а Рада ЄС простою більшістю голосів приймає рішення про запровадження (або про завершення антидемпінгового розслідування без застосування остаточних антидемпінгових заходів) сплати остаточного антидемпінгового мита та запровадження кількісних обмежень (виключно у справах з країнами-експорту з неринковою економікою).

З огляду на вищевикладене сформулюємо наступні висновки:

- 1) загальна структура регулятивного механізму ЄС з питань захисту від демпінгового, субсидованого або масованого імпорту поділяється на правові акти, що застосовуються у відносинах з країнами-імпорту, які є членами СОТ і на правові акти, що застосовуються у відносинах з країнами-імпорту, які не є членами СОТ;
- 2) антидемпінговий процес в ЄС розпочинається з антидемпінгової процедури (вимоги Постанови №384/96 формально є подібними до вимог АДК СОТ);
- 3) після антидемпінгової процедури, за наявності достатніх підстав, порушується антидемпінгове розслідування (про що публікується відповідне повідомлення);
- 4) за результатами антидемпінгового розслідування ЄК готує проект рішення про застосування (або незастосування) антидемпінгових заходів і після консультацій з Консультативним комітетом подає його до Ради ЄС, яка і приймає відповідні рішення простою більшістю голосів. ◆

ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Олена Штефан,
*завідувач сектору авторського права
НДІ інтелектуальної власності, доцент, кандидат
юридичних наук*

Запобіжні заходи — цей засіб впливу на порушника прав і законних інтересів є новинкою для національного цивільного процесуального законодавства, що виникла у зв'язку з набуттям законної сили Закону України "Про внесення змін в деякі законодавчі акти України щодо правової охорони інтелектуальної власності" від 22 травня 2003 р., в результаті чого з'явилася в ЦПК новий розділ — 4-А з одноіменною назвою і відбулися деякі інші зміни і доповнення в ЦПК, які й надихнули автора на цю статтю. Внесення подібної зміни було викликане відповідним положенням, що міститься в Угоді з торговельних аспектів права інтелектуальної власності TRIPS, що є частиною загальної угоди щодо створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), і яка вимагає від членів СОТ забезпечити ефективні процедури із забезпечення захисту прав у сфері інтелектуальної власності. Україна прагне ввійти в СОТ, тому положення, які містяться в міжнародно-правових актах і, безпосередньо, в Угоді TRIPS, в останні роки все більше впливають на зміст національного законодавства.

Для боротьби з піратством у сфері інтелектуальної власності в світі бу-

ли здійснені спроби розробити систему так званих "попередніх заходів", що є характерними для кожної конкретної країни.

Першою розробкою в галузі забезпечення попередніх засобів боротьби з піратством є **ордер Антона Піллера**, названий так за прецедентом його першого застосування Апеляційним судом Англії. Цей ордер видається судом і дозволяє інспектувати організації й установи, що могли вчинити дії, спрямовані проти законних прав і інтересів авторів. Існують дві гарантії, що забезпечують недопущення зловживання при видачі ордера: він видається тільки в тому випадку, коли без нього обійтися неможливо, він не повинен порушувати законні інтереси і права відповідача (наприклад, при виконанні ордера може бути присутнім адвокат відповідача).

Національне законодавство деяких країн, зокрема Великобританії, Індії, встановлює правило, відповідно до якого невинна третя сторона, яка втягнута у незаконні дії іншої сторони, зобов'язана надати позивачу всі дані, що є в її розпорядженні, які можуть мати відношення до розгляду справи між позивачем і відповідачем. Дане правило особливо стає корисним при встановленні

осіб, які незаконно ввозять у країну продукцію, а також для виявлення мережі дилерів, які розповсюджують контрафактну продукцію.

З метою зменшення тимчасових затримок, пов'язаних із захистом авторського права, у деяких країнах передбачається можливість застосування **проміжних судових заборон**. Суть їх зводиться до того, що позивач повинен лише довести, що існує серйозне припущення порушення його права, що вимагає судового вивчення. Рішення про встановлення проміжних судових заборон приймається на основі розгляду фактичної сторони з урахуванням можливої компенсації втрат сторін у результаті застосування проміжних заборон, якщо сторона не зможе надати переконливих доказів на попередній стадії, але виграє остаточний процес.

Особливий інтерес до застосування попередніх процедур представляє процедура, розроблена у Франції, яка має назву "**Saisie-Contrafaçon**" (франц. — пошук), що застосовується при порушенні прав. Проте термін **Saisie** — іноді перекладається як "арешт", хоча при застосуванні даної процедури порушник продовжує свою діяльність.

Правовою підставою для призначення й проведення даної процедури є ст. R 615-1 Кодексу Франції про інтелектуальну власність.

Ордер на "**Saisie-Contrafaçon**" можна одержати на будь-який вид інтелектуальної власності (крім топографії мікросхем).

Заявником може бути ліцензіат (за умови володіння тільки виключною ліцензією), або власник. Причому, ліцензіат може ініціювати застосування даної процедури з дотриманням наступних умов: спочат-

ку, звертається до власника із проханням подати заяву про одержання ордера на "**Saisie-Contrafaçon**", а якщо власник відмовляється ініціювати процес, ліцензіат, від свого імені, подає відповідну заяву до суду про одержання зазначеного ордера.

Голова місцевого суду на прохання заявника негайно ухвалює рішення щодо видачі ордера на "**Saisie-Contrafaçon**". Проект рішення суду готує адвокат заявника, а в подальшому позивача.

Разом із заявою зацікавлена особа подає до суду докази: правовстановлюючий документ і виписку з реєстру, чим доводить, що охоронний документ дійсний, тобто здійснювалася своєчасна підтримка охоронного документа, строк охоронного документа не минув, і, що охоронний документ не проданий (на відміну від України, де охоронний документ на об'єкт права інтелектуальної власності є цінним папером і може бути предметом угод, у той час, як за національним законодавством, предметом угоди можуть виступати лише майнові права правовласника). Для прийняття судом рішення про видачу ордера зацікавленій стороні достатньо заявити, що вона зайнята збором доказів, представляти самі докази в суді не обов'язково.

За процедурою "**Saisie-Contrafaçon**" суд може прийняти рішення про обмеження кількості учасників, а також вимагати від позивача внесення застави для забезпечення можливих збитків. Застава вноситься зазвичай у випадку, коли бізнес заявника/позивача пов'язаний з корисною моделлю й перебуває за кордоном. Виконання зазначених умов є підставою для видачі ордера.

Центральною стадією процедури є її виконання. Рішення суду вико-

ЗАХИСТ ПРАВ

нується судовим приставом. У справах про патенти, разом із приставом, у виконанні процедури може брати участь технічний експерт, що допомагає описати винахід і провести процедуру. На стадії виконання процедури "Saisie-Contrafaçon" закон допускає участь й інших осіб, наприклад фотографа, бухгалтера, фахівця з комп'ютерної справи.

При здійсненні процедури "Saisie-Contrafaçon" судовий пристав може залучити поліцейських — для усунення протидії порушника. Кількість поліцейських залежить від складності справи (з метою захисту інформації). У здійсненні даної процедури може брати участь експерт — незалежна особа, за винятком випадків виникнення необхідності демонструвати устрій (наприклад, ввімкнути пристрій). При цьому діє категорична заборона на участь у процедурі "Saisie-Contrafaçon" працівників заявника.

Процедура "Saisie-Contrafaçon" передбачає можливість: вилучити зразки продукції (до 10 зразків для хімічних аналізів); здійснити фото- і відео зйомку, одержати копії креслень, документів, інструкцій з використання й виробництва виробу; здійснити огляд. Ця процедура виконує, як мінімум, дві функції: подальше запобігання вчиненню правопорушення й забезпечує збір доказів у справі.

Особливе місце в даній процедурі займає забезпечення **конфіденційності інформації**, що стала відома в процесі здійснення процедури "Saisie-Contrafaçon". Гарантія балансу інтересів позивача й відповідача забезпечується способом, підняття останнім питання про конфіденційність, що на практиці досягається шляхом опечатування й передачі до

суду всіх документів, які містять конфіденційну інформацію й мають відношення до предмету спору. Суд сам вирішує, які документи, у тому числі й конфіденційні, є доказами порушення прав позивача й ухвалює рішення щодо передачі їх позивачеві. В разі зловживання позивачем конфіденційною інформацією, відповідач має право притягнути його до відповідальності. Якщо в процесі здійснення процедури питання про конфіденційність не розглядалося, документи (докази) безпосередньо передаються позивачеві.

Застосувати дану процедуру можливо й щодо іноземного охоронного документа, наприклад, така практика існує в Бельгії й у Франції (одне рішення) відносно іноземних патентів. Правовою підставою такого застосування є Брюссельська конвенція й цивільна процедура у Франції (про недобросовісну конкуренцію). Неоднозначно вирішується питання на практиці про можливість застосування доказів, які були отримані при реалізації процедури "Saisie-Contrafaçon" у провадженні справ в іноземних судах. Як правило, таке застосування ґрунтується на дотриманні принципу конфіденційності.

Після проведення процедури "Saisie-Contrafaçon" позивач на протязі 15 днів повинен подати позов у суд. Якщо позов не подається, тоді результати "Saisie-Contrafaçon" визнаються недійсними. Залежно від особливостей об'єкта права інтелектуальної власності, результати можуть бути визнані лише частково недійсними.

Відповідач може подати апеляцію проти застосування процедури "Saisie-Contrafaçon". При цьому можна оспорити:

- 1) ордер на проведення "Saisie-Contrafaçon";
- 2) масштаб "Saisie-Contrafaçon" (стосується кількості вилучених об'єктів);
- 3) процедуру "Saisie-Contrafaçon" (наприклад, чи належна особа брала участь в "Saisie-Contrafaçon").

Наведені тимчасові судові заборони, як засіб впливу на порушника, мають спеціальний суб'єкт і об'єкт та застосовуються як адміністративна процедура, або містяться в цивільних процесуальних кодексах у розділах забезпечення доказів, або забезпечення позову та, зазвичай, не є самостійною структурною частиною ЦПК.

Суть проміжних заборонюваних заходів спробував відобразити національний законодавець у гл. 4-А ЦПК, при цьому порушивши цілісність Кодексу та створивши безліч колізій.

Поняття запобіжних засобів національному законодавству більш відоме у сфері кримінального процесуального права (гл. 13 КПК). Відповідно, застосування запобіжних засобів у цивільному процесі за своїм змістом, засобами і спрямованістю істотно відрізняється від одноіменного поняття в кримінальному процесі.

На підставі змісту гл. 4-А ЦПК запобіжні заходи в цивільному процесі можна визначити як *діяльність суду, пов'язану з винесенням ухвали, спрямованої на надання додаткових засобів захисту прав і інтересів зацікавленій особі, яка має підстави вважати, що її права порушені чи існує реальна загроза їхнього порушення чи оспорення, шляхом звернення такої особи до суду з відповідною заявою до пред'явлення позову.*

Відповідно до внесених змін у ЦПК, можна говорити про новий вид провадження — провадження за запобіжними заходами, який складається з чотирьох стадій: порушення провадження, розгляд заяви, постановлення судом ухвали, виконання ухвали. Цей вид провадження визначається самостійним предметом судового розгляду, а саме: вирішення питання про вжиття запобіжних заходів. При цьому *норми, присвячені запобіжним заходам*, на відміну від іноземного законодавства, не мають спеціального суб'єкта, мають *загальний характер* і можуть бути застосовані не лише до порушників права інтелектуальної власності, чим створюють ускладнення на практиці захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, яка склалася на сьогоднішній день.

Неоднозначність розуміння виникає з першої статті запобіжних заходів (ст. 62 ЦПК), оскільки в ній *не визначено підсудність*, тобто не зрозуміло до якого суду слід подавати заяву про вживання запобіжних заходів. Тому можна припустити, що її слід подавати до суду, до якого потім буде подана позовна заява, за правилами гл. 15 ЦПК.

Стаття 622 ЦПК встановлює два види запобіжних засобів:

- 1) огляд приміщень, у яких відбувалися дії, пов'язані з порушенням прав. При цьому цей пункт збігається з ч. 1 ст. 35 ЦПК — забезпечення доказів. Якщо розглядати цей вид забезпечення доказів у контексті захисту прав інтелектуальної власності, то його мета буде полягати в огляді та описі приміщень, де виготовляється або зберігається контрафактна продукція. При цьому,

ЗАХИСТ ПРАВ

треба мати на увазі, що об'єкти інтелектуальної власності, які незаконно виготовляються, або зберігаються, дуже легко знищити або вивезти. Процедура вжиття запобіжних заходів передбачає в процесі розгляду заяви сповіщення особи, щодо якої можуть бути вжиті запобіжні заходи, або якщо ця особа не була повідомлена, про те, що суд розглядає заяву про вживання запобіжних заходів та постановляє ухвалу про їх вживання, їй надсилається копія ухвали (ст. 62 ЦПК). На підставі ухвали про вживання запобіжних заходів відкривається виконавче провадження, про його відкриття повідомляється особа, до якої вжито запобіжні заходи. Всі ці дії суду та державного виконавця займають достатньо часу для того, щоб особа до якої вирішується питання або застосовуються запобіжні заходи, могла знищити, переховати контрафактну продукцію. Тому введення цієї норми зводить на нівець ідею, яка, можливо, була закладена законодавцем;

- 2) накладення арешту на майно, що належить особі, до якої застосовані запобіжні заходи, і знаходиться в неї чи в іншої особи. Цей пункт збігається з п. 1 ст. 152 ЦПК і відноситься не до видів, а до способів забезпечення позову. Крім того, положення п. 2 ст. 62 та п. 3 ст. 62 ЦПК створюють *першу колізію* норм. Відповідно до ст. 152 ЦПК, імперативно встановлено, що забезпечувати позови до державних підприємств, установ, організацій, колгоспів інших кооперативних організацій, їх

об'єднань, інших громадських організацій, **дозволяється тільки у формі заборони провадити певні дії**. Якщо виходити з того, що після пред'явлення позову цей запобіжний захід повинен діяти як забезпечення позову, то можна зробити висновок: не до всіх суб'єктів може бути застосований такий запобіжний захід, як накладення арешту на майно, оскільки норма ст. 62 ЦПК є загальною, а норма ст. 152 ЦПК є спеціальною, відповідно при визначенні виду запобіжних заходів повинно бути застосовано положення ст. 152 ЦПК, і арешт майна як запобіжний захід не може бути застосований до суб'єктів, зазначених у ч. 3 ст. 152 ЦПК.

Положення ст. 62 ЦПК передбачають подання разом із заявою про вживання запобіжних заходів документу про сплату держмита — це породжує *другу колізію* законодавства, оскільки ст. 2 Декрету Кабінету Міністрів "Про державне мито" серед об'єктів справлення державного мита не передбачає запобіжних заходів, також вони не передбачені й у ставках держмита (ст. 3). Тому можна повністю погодитися з В.І. Тертишніковим, що терміново треба вносити зміни до п. 1 Декрету Кабінету Міністрів "Про державне мито" і визначати розмір мита за заявами про вживання запобіжних заходів аналогічно як і з позовних заяв немайнового характеру, тобто один неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Ця пропозиція відповідає положенням ст.ст. 67 та 69 ЦПК.

Ст. 62 ЦПК у ч. 4 передбачає можливість забезпечення заяви про вживання запобіжних заходів заставою, яка повинна вноситись на депо-

зит суду. Проте депозитні рахунки були скасовані з того моменту, як перестали існувати судові виконавці. Чинним законодавством України взагалі не передбачається наявність у суду депозитних рахунків. Якщо припустити, що застава буде вноситись на депозитний рахунок суду, то суд повинен буде виконувати функції державної виконавчої служби — відшкодовувати збитки, завдані зловживанням у застосуванні запобіжних заходів, тобто здійснювати фінансові операції, які не властиві суду. В цьому полягає *трьох* колізія законодавства.

При поданні заяви про вжиття запобіжних заходів, що не відповідають вимогам закону, передбачається, що суд може постановити ухвалу про залишення заяви без руху (ч. 1 ст. 62 ЦПК), але ці повноваження суду *не узгоджуються* зі ст. 229 ЦПК, де встановлені підстави залишення судом заяви без розгляду, ці підстави є вичерпними і серед них відсутній пункт, присвячений запобіжним заходам. Крім цього, у ч. 2 ст. 625 ЦПК не вирішується питання про строки подання виправленої заяви, тобто який день вважається поданням заяви: день первісного подання заяви чи день подання виправленої заяви? Звичайно, можна спробувати узгодити цю статтю з іншими статтями ЦПК (наприклад, ст. 139 ЦПК) і вважати, що якщо зацікавлена особа у визначений судом термін подасть заяву про вживання запобіжних заходів із виправленими недоліками, то така заява буде вважатися поданою у день первісної її подачі до суду.

Виникають також питання й щодо відшкодування шкоди, завданої вживанням запобіжних заходів, що

передбачено ст. 62 ЦПК, при цьому законодавець у ч. 4 цієї статті передбачає відшкодування шкоди в разі відмови у прийнятті позовної заяви на підставах, зазначених у п. 2 і 3 ст. 62 ЦПК. При цьому, незрозуміло, як буде вирішуватись питання, якщо впродовж 10 днів особа, чия заява про вживання запобіжних заходів була задоволена, не подасть до суду позовну заяву: чи буде у цьому разі відшкодовуватись шкода, завдана вживанням запобіжних заходів? А це питання вже риторичне, на нього може відповісти лише законодавець.

Ст. 62 ЦПК вказує на умови, коли запобіжні заходи припиняють діяти. При аналізі змісту цієї статті не можна дати відповідь на те, як бути в разі, постановлення судом ухвали про вживання запобіжних заходів, але ще не була подана позовна заява, а сторони досягли згоди, або якщо особа, до якої вжиті запобіжні заходи, припинила самостійно дії, якими порушувались права заявника. Також ця стаття не містить вказівки на те, що запобіжні заходи повинні припинитися в разі скасування в апеляційному порядку ухвали про вживання запобіжних заходів. Тому вбачається за необхідне розширити зміст ст. 62 ЦПК за допомогою відповідних положень.

Неузгодженість положень ЦПК з новинками також проявляється у включенні у ст. 291 ЦПК можливості оскарження ухвали про вживання запобіжних заходів в апеляційному порядку, оскільки, відповідно до першого абзацу ст. 291 ЦПК, особи, які брали участь у справі, можуть оскаржити ухвалу суду, тобто передбачається порушення позовного провадження справи, провадження

ЗАХИСТ ПРАВ

справ, що виникають з адміністративно-правових відносин або окреме провадження, а провадження зі вжиття запобіжних заходів — це допозовне провадження, тобто провадження, коли справи ще нема, тому п. 2 ст. 291 ЦПК суперечить абзацу 1 ст. 291 ЦПК та загалом гл. 40 ЦПК. Ця неузгодженість також потребує вирішення та уточнення з боку законодавця.

І нарешті, законодавець, ввівши новий допозовний вид провадження — провадження про вжиття запобіжних заходів, не вирішив питання про право подання заяви про вжиття запобіжних заходів і наслідки його відсутності; узгодженість права на подання заяви про вжиття запобіжних заходів із правом подання позовної вимоги.

Отже, з огляду на вищевикладене, можна зробити висновок: що законодавець, замість створення умов для запобігання здійсненню незаконних дій або припинення їх вчинення, замість гарантованості виконання судового рішення, замість збереження доказів, створив колізії норм, колізії законодавства, викликав неузгодженість положень ЦПК

та створив ускладнення у діяльності судової влади та неможливість, без змін та уточнень, використовувати положення, викладені у гл. 4-А ЦПК.

Слід зазначити також, що новий ЦПК від 18 березня 2004 р., на відміну від ще діючого ЦПК 1963 р., не передбачає такого допозовного виду провадження як запобіжні заходи (гл. 4 А). Цей вид допозовного провадження за своєю суттю являє собою особливий вид адміністративного провадження, реалізація якого була спрямована на захист порушених прав у сфері інтелектуальної власності. Необхідність цього провадження підтверджується й тим, що Угода ГААП TRIPS передбачає наявність у національному законодавстві спеціальних норм, що регулюють адміністративні процедури, які здійснюються в судах загальної юрисдикції або спеціалізованих судах та спрямовані на захист прав суб'єктів інтелектуальної власності. Відсутність цього виду провадження в новому ЦПК або АПК ставить під загрозу виконання Україною вимог ГААП TRIPS, а відповідно і вступу у ЄС. ◆

Література:

1. Мироненко Н.М. *Правовые проблемы интеллектуальной собственности // Реферативный обзор действующего законодательства Украины и практика его применения (сфера экономики)*. — К., 1995. — С. 65-76.
2. Thomas Bouret. *The "Saisie-Contrefaçon" — Enforcement of intellectual property rights and patent litigation*. — 17-21 March. — Munich. — 2003.
3. *Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / (Тертишніков В.І.)*. — Вид. 8. — Харків: Консул, 2003. — 408с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РЕКЛАМНОМУ БІЗНЕСІ

Олександр Литвин,
*доцент кафедри конструювання верстатів та машин
НТУУ "КПІ", кандидат технічних наук*

Наведено інформацію про особливості застосування в рекламній і видавничій справі об'єктів авторського права або суміжних прав, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності.

Рекламний бізнес — одна з найприбутковіших сфер діяльності сучасного бізнесу, який набув значного поширення в Україні. Реклама — це та інформація, яка дає споживачу можливість вибирати товари і послуги конкретних виробників. Виробники прагнуть продавати на ринку свої товари та послуги і реклама цьому сприяє. При створенні реклами часто використовуються результати творчої діяльності окремих виконавців.

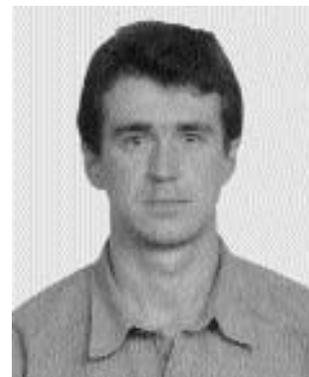
Реклама може бути зовнішньою, внутрішньою, на транспорті, в друкованих і періодичних виданнях та ін.

Основним і в найбільш поширеним форматом зовнішньої реклами є:

- щити (бігборди) розміром 6х3 м (більш 50% усіх поверхонь зовнішньої реклами). Цей формат зовнішньої реклами розрахований, в основному, на авто-

мобілістів, тобто на аудиторію із середнім статком і вище;

- суперсайт 15х5 м, 12х5 м — це крупноформатні окремо розташовані конструкції з зовнішнім підсвічуванням, що розташовуються на основних магістралях;
- брендмауери — великі рекламні конструкції, розташовані на стінах будинків;
- арки — рекламні поверхні 19.4х3.7 м і 24х5 м із зовнішнім підсвічуванням. Розташовуються над проїзною частиною і розміщуються на великих магістралях з двома і більше смугами руху в одну сторону;
- дахові установки — ексклюзивні іміджеві конструкції на дахах будинків з використанням

Ростислав Редько,
*завідувач кафедрою верстатів Луцького Державного
технічного університету, кандидат технічних наук*

ЗАХИСТ ПРАВ

ням неону, зовнішнього і внутрішнього підсвічування.

Останнім часом з'явилися нові формати зовнішньої реклами. Усе частіше використовуються установки типу "призмавіжен", зображення на яких змінюється в короткі проміжки часу, що привертає додаткову увагу.

Менш розповсюдженими форматами зовнішньої реклами є: сіті-формат 1.2 x 1.8 м і пілларси 1.4 x 3 м. Ці види зовнішньої реклами більше розраховані на пішоходів і мають кілька особливостей. По-перше: на рекламних плакатах такого типу рекламодавець може розмістити досить докладну інформацію про товар що пропонується чи послугу, тому що перехожий має можливість підійти і прочитати усе про його пропозицію, що викликала зацікавлення. Особливо ефективно ця реклама може бути використана на автобусних зупинках. Однак головним недоліком цих форматів зовнішньої реклами є їх аудиторія: як правило, це не дуже забезпечені люди хоча, розміщаючи рекламу, скажімо, на Хрещатику чи біля офісних центрів, їхня частка помітно знизиться.

Інші формати зовнішньої реклами не відносяться до мережевих і рідко застосовуються у великих кількостях для проведення масштабних рекламних кампаній.

До немережевих форматів можна віднести всі інші види зовнішньої реклами, до них відносяться вивіски, штендери, панелі-кронштейни. Восновному, ці способи реклами використовуються для залучення уваги людей, що знаходяться поблизу.

Згідно ст. 4 "Авторське право та суміжні права щодо реклами" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про рекламу" [1],

використання реклами, яка повністю або частково містить об'єкти авторського права або суміжних прав, здійснюється відповідно до вимог законодавства України про авторське право та суміжні права.

Серед всіх об'єктів інтелектуальної власності частіше за інших використовуються в рекламі товарні знаки, фірмові найменування, об'єкти патентних прав. При виготовленні рекламних матеріалів використовуються здобутки науки, літератури і мистецтва.

В Ст. 6 [1] "Мова реклами" сказано, що реклама розповсюджується на території України виключно українською мовою. Зареєстровані, у встановленому порядку знаки для товарів і послуг, логотипи, можуть наводитися мовою оригіналу. В такому випадку іншомовний знак для товарів і послуг, логотип повинен дублюватися українською мовою. Знаки для товарів і послуг, логотипи українських компаній наводяться виключно українською мовою. Якщо товарний знак зареєстрований іноземною мовою, то ніхто не може перешкодити його використанню іноземною мовою, у тому числі в рекламі.

Реклама може бути представлена у вигляді об'єктів авторського права, які зазначені в [3]:

- літературних творів (оригінальні рекламні повідомлення, що стосуються фізичних або юридичних осіб, товарів, ідей, концепцій, послуг, які виражені письмово чи усно);
- музичних творів;
- аудіовізуальних творів (наприклад, рекламні відеоролики і музичні та рекламні кліпи);
- творів графіки, дизайну, живопису, скульптури, оформлення

обкладинок книг та періодичних видань і інших творів образотворчого мистецтва (зовнішня реклама);

- інших творів, перелік яких не закрито.

На жаль, буває і таке, що підприємці своєю власною рекламою неусвідомлено позбавляють самі себе можливості одержати необхідний їм патент на те чи інше рішення, розкриваючи інформацію про пристрій, спосіб, речовину чи промисловий зразок. Після відповідних консультацій з фахівцями, їм стає зрозуміло, що якщо і можливо одержати охоронний документ, то у подальшому можливо його опротестувати.

Не перешкоджає визнанню патентоспроможності розкриття інформації автором чи заявником будь-якій особі, що одержала від них цю інформацію, якщо заявка на відповідний об'єкт подана не пізніше 12 місяців з дати розкриття інформації в рекламі. Сама реклама продукту, що містить захищений патентним законодавством об'єкт, представлення його на виставці, може бути порушенням виключних прав патентовласника, якщо здійснюється без його дозволу. Можливе оформлення ліцензійного договору. Дозвіл на рекламу варто включати в ліцензійний договір, якщо сторони вважають це необхідним.

Згідно [3] не є об'єктом авторського права повідомлення, що мають інформаційний характер. Тому, якщо рекламне повідомлення не виражене в оригінальній формі, а лише повідомляє про переваги товару, то воно не охороняється авторським правом.

Згідно Ст. 7. "Принципи реклами" [1] реклама не повинна підривати довіру суспільства до реклами та

повинна відповідати принципам добросовісної конкуренції, тобто забороняється свідоме проведення помилкової реклами. Це така реклама, що навмисне вводить споживачів в оману. Тобто, використання в рекламі чужого товарного знака чи подібного з ним до ступеня змішання позначення відповідає ознакам свідомо помилкової реклами.

У рекламі, згідно Ст. 8 "Загальні вимоги до реклами" [1], забороняється:

- рекламувати товари, які підлягають обов'язковій сертифікації або виробництво чи реалізація яких вимагає наявності спеціального дозволу, вміщувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без згоди цієї особи;
- імітувати або копіювати текст, зображення, музичні чи звукові ефекти, що застосовуються в рекламі інших товарів, якщо інше не передбачено законами України у сфері інтелектуальної власності;
- рекламувати ліцензії у разі відсутності відповідного сертифіката або ліцензії;
- послуги, пов'язані з концертною, гастрольною, гастрольно-концертною, конкурсною, фестивальною діяльністю, без інформації про використання чи невикористання фонограм виконавцями музичних творів.

При рекламуванні алкогольних напоїв та тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг та інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої та тютюнові вироби (Ст.22) [1] вищезазначена реклама забороняється:

- на радіо та телебаченні;

ЗАХИСТ ПРАВ

- на перших і останніх сторінках газет;
- на перших і останніх сторінках обкладинок журналів та інших видань;
- засобами внутрішньої реклами та реклами на транспорті;
- за допомогою заходів рекламного характеру.

Товарні знаки служать своїм власникам в якості реклами і для покращення збуту товарів, і вони служать економіці загалом, допомагаючи вдосконалити комерціалізацію товарів.

Порядок використання товарних знаків в рекламних матеріалах регламентується Законом України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" [4]. Фактично, саме товарний знак є основним об'єктом реклами і у результаті він залишається в пам'яті споживачів.

Власник товарного знака має виключне право використовувати і розпоряджатися ним, а також забороняти його використання третім особам. Ніхто не може використовувати товарний знак, який зареєстровано, без дозволу його власника, в т.ч. і в рекламі.

Тобто, порядок використання в рекламних матеріалах товарних знаків полягає в тім, що їх може використовувати тільки правовласник (власник або ліцензіат на підставі ліцензійного договору) або будь-яка

особа, якщо даний товарний знак ще не одержав правову охорону (не зареєстрований у Патентному відомстві).

Рекомендації авторам рекламних матеріалів:

1. Якщо автор не зареєстрував свій рекламний матеріал як твір, то він повинен мати можливість у будь-який час довести, що саме він є автором: зберігати чернетки, першу копію, різні варіанти творів та інше.
 2. Якщо автор створює рекламу на замовлення, то він мусить укласти з роботодавцем угоду із забезпеченням дотримання авторського права на твір, а також розмірів і форми авторської винагороди.
 3. Якщо рекламний матеріал створений в процесі роботи автора у роботодавця, а питання про авторське право не було врегульоване в трудовій угоді і автор не отримав авторської винагороди, він може в подальшому користуватися всіма особистими майновими та немайновими правами, які визначені в законі [3].
- Таким чином, у сфері реклами, державою, також, захищені права об'єктів інтелектуальної власності. ◆

Література:

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про рекламу" / Відомості Верховної Ради, 2004, № 8, ст.62.
2. Закон України "Про рекламу" / Відомості Верховної Ради, 1996, №39, ст. 181.
3. Закон України "Про авторське право і суміжні права" (у редакції від 20.11.2003 р.).
4. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" (у редакції від 22.05.2003 р.).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ АВТОРСЬКИХ ВІНАГОРОД

Олена Орлюк,
*директор НДІ інтелектуальної власності, доцент,
доктор юридичних наук*

Право на авторську винагороду належить до одного з найважливіших майнових прав авторів. Власник авторського права має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання його твору. Зазначена винагорода може здійснюватися у формі платежу (одноразова винагорода), відрахувань (відсотків) за кожний проданий примірник чи кожне використання твору або у формі змішаних платежів. Усі види винагород або компенсацій, що виплачуються авторам за використання їх творів, охороняються в межах, встановлених авторським правом. Розмір і порядок обчислення авторської винагороди можуть встановлюватися і у договорах, що укладаються організаціями, які управляють майновими правами авторів на колективній основі, з користувачами.

Твори, що є об'єктами авторського права, визначені у ст. 433 ЦК України [1] та ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права" [2] і зокрема включають до переліку:

- 1) літературні та художні твори;
- 2) комп'ютерні програми;
- 3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

4) інші твори.

Визначений законом перелік об'єктів авторського права не є вичерпним. І, на відміну від більшості інших об'єктів інтелектуальної власності, твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження (ч. 2 ст. 433 ЦК України).

У свою чергу, що стосується суб'єктів авторського права (а, відповідно, і визначення осіб, які можуть отримувати дохід від об'єкту авторського права), то за чинним законодавством первинним суб'єктом авторського права є автор твору (ч. 1 ст. 435 ЦК України). За умови відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Поряд із цим суб'єктами авторського права можуть бути також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону.

За практикою та чинним законодавством, автор твору може отримувати різні види доходів, у тому числі:

- авторську винагороду у формі паушального платежу та/або роялті;
- плату за передачу твору у комер-

ційний та споживчий прокат;

- доходи від продажу примірників твору без передачі авторських прав;
- плату за відчуження майнових прав.

При цьому вид доходу, що отримуватиме автор, форма, порядок виплати визначаються в авторському договорі.

Одним з найбільш розповсюджених видів доходу, що отримує автор в Україні (особливо у сфері створення літературних та художніх творів) є авторський гонорар, який являє собою авторську винагороду у формі паушального платежу.

За визначенням, авторський гонорар — це винагорода, що виплачується автору, або його спадкоємцям за використання (видання, публікацію, виконання тощо) твору науки, літератури або мистецтва. Авторський гонорар не виплачується за видання робіт, виконаних в порядку службового завдання, за наукові планові видання (за виключенням підручників, навчальних посібників) [3].

При укладанні договорів на створення літературного або художнього твору, як правило, включають положення або розділ, який безпосередньо має назву "авторський гонорар".

В той же час у ліцензійних угодах в якості виду доходу переважно застосовується паушальний платіж (*lump payment*), тобто виплати ліцензійної винагороди у вигляді зафіксованої в ліцензійній угоді суми повністю або в розстрочку.

У свою чергу роялті (*royalty*) являє собою різновид авторської винагороди, що становить частку автора від доходів, одержаних від використання його твору. Така винагорода виплачується у випадках розповсюд-

ження примірників твору або у випадках повторних їх виконань. Роялті встановлюється у вигляді відсотка від роздрібної ціни опублікованого твору, від загальної касової виручки театру тощо. Виплата роялті відбувається періодично відповідно до кількості проданих примірників або здійснених виконань [3].

Оскільки предметом даної статті є визначення порядку оподаткування доходів авторів, доцільно залишити поза увагою питання щодо особистих немайнових прав останніх, і розглянути майнові права інтелектуальної власності на твір.

До майнових прав інтелектуальної власності на твір відносяться:

- 1) право на використання твору;
- 2) виключне право дозволяти використання твору;
- 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Майнові права на твір належать його авторіві, якщо інше не встановлено договором або законом. Ст. 440 ЦК України.

Під поняттям "використання твору" законодавство розуміє:

- опублікування (випуск у світ);
- відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;
- переклад;
- переробку, адаптацію, аранжування та інші подібні зміни;
- включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;
- публічне виконання;
- продаж, передання в найм (оренду) тощо;
- імпорт його примірників, при-

мірників його перекладів, переробок тощо. (ч. 1 ст. 441 ЦК України).

Відповідно до ч. 2 ст. 441 ЦК України використанням твору є також інші дії, встановлені законом (зокрема, ст. 15 Закону України "Про авторське право і суміжні права").

Якщо інше не встановлено ЦК України та законом, автор має право на плату за використання його твору (ст. 445).

Це ж право закріплено і у п. 5 ст. 15 Закону України "Про авторське право і суміжні права". Згідно до нього автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів.

Виключенням із загального правила є випадки, передбачені статтями 21-25 зазначеного Закону (наприклад, вільне використання цитат з опублікованих творів із зазначенням імені автора, або репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками та архівами, або вільне відтворення примірників твору для навчання при дотриманні умов, передбачених Законом).

Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення і використання твору встановлюються, як уже зазначалося вище, в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

У свою чергу, відповідно до абз. 3 п. 5 ст. 15 Закону "Про авторське право та суміжні права" Кабінетом

Міністрів України можуть установлюватися мінімальні ставки авторської винагороди та порядок їх індексації. Прикладом зазначених урядових рішень можна назвати постанови КМУ від 18 січня 2003 р. № 72 "Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав" та № 71 "Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядку їх виплати".

Поряд із цим, згідно до ч. 1 ст. 448 ЦК України, автор має невідчужуване право на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору, наступного за відчуженням оригіналу, здійсненим автором. Така сума сплачується продавцем оригіналу твору.

Зазначене право переходить до спадкоємців автора твору та спадкоємців цих спадкоємців і діє до спливу строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір, встановленого ст. 446 ЦК України (сімдесят років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, передбачених законом). Такий же термін закріплений і у ст. 1 Директиви 93/98 ЄЕС Ради Європейського співтовариства від 29 жовтня 1993 р. про уніфікацію терміну дії охорони авторського права і деяких суміжних прав.

Авторські винагороди у сфері авторського права можуть бути за публічне виконання творів і програм, за відтворення і тиражування

творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва, за відтворення творів шляхом звукозапису, за музику в концертній програмі, за багатоактні та одноактні твори, за циркові виступи, авторські винагороди художникам-сценографам і художникам по костюмах тощо.

Відповідно, до платників авторської винагороди можна віднести достатньо значну кількість осіб, у першу чергу, юридичних. Так, коли мова йде про літературні та художні твори, частіш за все платниками авторської винагороди виступають видавництва, з якими укладається авторський договір.

Аналіз практики, що склалася в Україні, дозволяє говорити про характерну тенденцію, за якої ті ж самі видавництва рідко йдуть на виплату авторам доходів у вигляді роялті, наполягаючи на встановленні авторського гонорару (який виплачується, як правило, після випуску видання через певний термін, встановлений у договорі). Таким чином видавництва намагаються мінімізувати власні витрати на проведення професійної діяльності. Слід зауважити, що за таких умов видавництво може як виграти (коли реалізується продукція, що є конкурентноздатною і має попит), так і понести збитки (за умови випуску нерентабельної продукції). Відповідно, підписуючи авторський договір (який є за своєю правовою природою цивільно-правовим договором, тобто передбачає диспозитивність учасників даних відносин) з конкретно визначеною сумою авторського гонорару, автор свідомо погоджується на такі умови і розуміє, що може недоотримати певні кошти, які б він міг отримати за умови укладення договору з виплатою доходу у вигляді роялті.

Поряд із видавництвами платниками авторської винагороди за публічне виконання творів можуть бути театри, концертні та циркові об'єднання, виконавські колективи, філармонії, цирки, клуби, будинки і палаци культури, військові ансамблі та оркестри, дискотеки і танцювальні майданчики, парки, сади, стадіони, спортивні й концертні зали, кінотеатри і відеосалони, бари, кафе, казино, нічні клуби, ресторани та інші підприємства побутового обслуговування, пасажирського транспорту та інші, а також організації, що з комерційною метою здійснюють звукозаписи, створюють відеофільми, здійснюють показ і прокат звуко- і відеофільмів, організації, що відтворюють як випущені, так і не випущені у світ твори науки, літератури і мистецтва в передачах радіомовлення і телебачення [4].

Платниками авторської винагороди з безкоштовним для глядачів (слухачів) входом є: особа, яка уклала договір із замовником про виступ виконавців, — із суми, визначеної в договорі, якщо ця сума надходила особі, яка уклала договір, і винагорода виконавцям виплачується цією особою. При цьому, сума за договором прирівнюється до валового доходу. Замовник виступів — із суми, визначеної в договорі про виступи виконавців, якщо ця сума виплачується виконавцям безпосередньо замовником виступів; організатор проведення публічного виконання творів — із суми, передбаченої на виплату винагороди виконавцям [4, 5].

Платниками авторського винагороди з платним для глядачів (слухачів) входом платником авторської винагороди є власник приміщення (майданчика), в якому здійснюється публічне виконання творів як сила-

ми власних, так і сторонніх виконавців, незалежно від того, чи виступають вони за договорами про виконання, чи за договорами про оренду приміщення (майданчика), якщо авторським договором або договором, що укладається організацією, яка управляє майновими правами авторів на колективній основі, з користувачем, не передбачене інше. З платним входом до приміщення (на майданчик), в яких публічне виконання здійснюється без отримання з глядачів (слухачів) окремої плати (фойє кінотеатрів, кафе і ресторани, відкриті майданчики в парках, садах, на стадіонах тощо), платниками авторської винагороди можуть бути: власник приміщення (майданчика) — від суми винагороди виконавців; керівник виконавців, якщо винагорода виконавцям виплачується цією особою, — від суми, визначеної в договорі про виступи виконавців.

Основним податком, який нараховується на авторські винагороди, є податок із прибутків фізичних осіб. Прийнятий 22 травня 2003 р. Верховною Радою України Закон "Про податок з доходів фізичних осіб" № 889-ІУ (далі — податковий закон), що набрав чинності з 1 січня 2004 року, якісно змінив механізм справляння податку з доходів фізичних осіб у порівнянні з механізмом справляння прибуткового податку з громадян [6].

Згідно до п. 1.3. ст. 1 податкового закону під доходом (з джерелом його походження з України) розуміється будь-який дохід, одержаний платником податку або нарахований на його користь від здійснення будь-яких видів діяльності на території України, у тому числі, але не виключно, у вигляді:

"... г) доходів у вигляді роялті, іншої плати за використання прав інтелектуальної (у тому числі промислової) власності, отриманих від резидента;

і) доходів у вигляді активів, що передаються у спадщину, якщо такі активи або джерело їх виплати знаходяться на території України;

ї) інших доходів як виплати чи винагороди за цивільно-правовими договорами, одержуваних резидентом або нерезидентом, якщо джерело виплати (нарахування) таких доходів знаходиться на території України, незалежно від резидентського статусу особи, що їх виплачує (нараховує)".

Згідно до п. 3.1. ст. 3 податкового закону об'єктом оподаткування резидента (а ми у даній статті зупиняємося на особливостях оподаткування доходів саме резидентів у розумінні п. 1.20.1 ст. 1 податкового закону) є: загальний місячний оподатковуваний дохід; чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року; доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті; іноземні доходи.

Відповідно до податкового закону, якщо особа, яка нараховує доходи у формах, відмінних від грошової (у нашому випадку це особа, що виплачує авторську винагороду), є платником податку на прибуток підприємств за ставкою, встановленою пунктом 10.1 статті 10 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", то до її валових витрат включається сума, розрахована згідно до цього пункту.

Така ж сама сума є базою для нарахування збору до Пенсійного фон-

ду України та внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Прикладом виплати доходів у не грошовій формі є передача автору в рахунок частки нарахованого йому авторського гонорару випущених творів у певній кількості за погодженням із видавництвом.

Розглядаючи правовідносини між автором та особою, що нараховує та виплачує авторську винагороду, слід визнати, що частіше за все остання виступає податковим агентом (якщо інше не буде встановлено в авторському договорі). В зв'язку з цим виникає питання про характеристику податкового правовідношення, учасником якого виступає податковий агент. За загальними положеннями теорії права, і податкового права у тому числі, наявність фактичного складу необхідна для виникнення правовідношення щодо сплати податку.

Зокрема, обов'язок сплати податку на доходи фізичних осіб виникає з фактичного складу, а саме: факту отримання доходу платником податку; факту закінчення податкового періоду; факту подачі податкової декларації; факту отримання податкового повідомлення платником податку. Наявність цих фактів обумовлює виникнення правовідношення сплати податку на доходи. Обов'язок же сплати податку виникає з факту отримання доходу.

У випадку утримання податку податковим агентом податкове правовідношення виникає не між платником податку і податковим агентом, а між податковим органом і податковим агентом. При цьому фактичний склад наповнюють інші юридичні факти:

- отримання платником податку доходу;

- утримання податку податковим агентом.

Тобто юридичний факт, з яким пов'язується виникнення обов'язку сплати податку, в певний момент виступає в якості одного з елементів фактичного складу, не втрачаючи при цьому свого самостійного юридичного значення.

Закон "Про податок з доходів фізичних осіб" містить понятійний апарат, який застосовується при визначенні питань щодо оподаткування тих чи інших об'єктів, повноважень учасників податкових правовідносин, що виникають зі справляння податку з доходів фізичних осіб, визначення порядку оподаткування, відповідальності тощо. Зокрема, Закон містить поняття незалежної професійної діяльності, що має значення в межах предмету розгляду даної статті. Відповідно до п. 1.9. ст. 1 податкового закону незалежна професійна діяльність — це діяльність, що полягає в участі фізичних осіб у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, так само як діяльності лікарів (у тому числі стоматологів, зубних техніків), адвокатів, приватних нотаріусів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів та помічників зазначених осіб або осіб, зайнятих релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю, за умови якщо такі особи не є найманими працівниками чи суб'єктами підприємницької діяльності, які, згідно до абзацу другого пункту 1.8 цієї статті, прирівнюються до найманої особи.

Як суб'єкт незалежної професійної діяльності будь-яка особа, яка здійснює літературну, наукову, артистичну, художню діяльність тощо (і при цьому не є найманою особою

або діє за межами цивільно-правового договору з третьою особою, на яку буде покладено обов'язки податкового агента), несе всі податкові зобов'язання щодо оподаткування власних доходів, отриманих від здійснення повноважень, встановлених для неї спеціальним профільним законодавством. При цьому застосовується загальна ставка, визначена ст. 7 Закону "Про податок з доходів фізичних осіб". Окрім обов'язку нараховувати та сплачувати податок, за особою, що здійснює незалежну професійну діяльність, закріплено обов'язок подавати податкові декларації у порядку та строки, визначені законодавством.

У свою чергу, згідно до п. 1.15 ст. 1 податкового закону податковий агент — це юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), або фізична особа, чи представництво не резидента — юридичної особи, які незалежно від їх організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати цей податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність податковим органам відповідно до закону, а також нести відповідальність за порушення норм цього Закону.

Податковим агентом, зокрема, є фізична особа, що є суб'єктом підприємницької діяльності чи здійснює незалежну професійну діяльність, яка використовує найману працю інших фізичних осіб, щодо виплати заробітної плати (інших виплат та винагород) таким іншим фізичним особам. (Абзац другий пункту 1.15 статті 1 із змінами, вне-

сеними згідно до Закону N 1958-IV (1958-15) від 01.07.2004 р.).

Слід зауважити, що законодавець, розкриваючи суть податкового агента, яким є фізична особа, що здійснює незалежну професійну діяльність, акцентує увагу на декількох суттєвих положеннях:

- по-перше, така фізична особа використовує найману працю інших фізичних осіб;
- по-друге, така фізична особа здійснює виплату заробітної плати, інших виплат та винагород таким іншим фізичним особам.

Тобто, ми можемо говорити про наявність причинного зв'язку: фізична особа, що здійснює незалежну професійну діяльність — інша фізична особа, якій виплачуються доходи (у тій чи іншій формі) — виникнення обов'язку виступати податковим агентом щодо нарахування та сплати зазначених доходів.

Фактично, у такому разі можна стверджувати, що зазначена фізична особа буде виконувати функції роботодавця. А відповідно до п. 1.17. ст. 1 Закону роботодавець — це юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності (включаючи самозайнятих осіб), яка укладає трудові договори (контракти) з найманими особами та несе обов'язки зі сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати цього податку до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами.

Під самозайнятою особою розуміється платник податку, який є суб'єктом підприємницької діяльності або здійснює незалежну професійну діяльність та не є найманою

ПРАВО ТА ЕКОНОМІКА

особою у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності (п. 1.19). Такий підхід є логічним і доводить доцільність введення інституту податкових агентів.

У цьому контексті слід співставити і положення вищезазначених статей та статті 8 цитованого податкового закону "Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету". Згідно до п. 8.1. ст. 8 "Оподаткування доходів, нарахованих (виплачених) платнику податку податковим агентом" податковий агент, який нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку, утримує податок від суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, визначену у відповідних пунктах статті 7 цього Закону (п. 8.1.1).

Такою ставкою є 13 % (з 1 січня 2007 р. — 15 %).

Тобто, в більшості випадків при укладанні авторського договору податковим агентом виступатиме юридична або фізична особа, з якою автор перебуває у трудових або цивільно-правових відносинах, яка нараховує і виплачує авторську винагороду (у встановленому договором виді) і яка несе всі обов'язки, покладені на неї податковим законодавством, пов'язані з нарахуванням, утриманням, декларуванням доходів, що виплачуються авторові як авторська винагорода.

У свою чергу згідно з п. 8.2. "Оподаткування доходів, нарахованих платнику податку особою, яка не є податковим агентом" платник податку, що отримує доходи, нараховані особою, яка не є податковим агентом, зобов'язаний включити суму таких доходів до складу загального річного оподаткованого доходу та подати річну декларацію з

цього податку (п. 8.2.1). Відповідно до п. 8.2.2. ст. 8 особою, яка не є податковим агентом, вважається нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності або не є особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність. (Підпункт 8.2.2 пункту 8.2 статті 8 із змінами, внесеними згідно до Закону № 1958-IV (1958-15) від 01.07.2004).

Говорячи про суть повноважень податкових агентів, слід скористатися положеннями п. 19.2 ст. 19, відповідно до якого особи, які відповідно до цього Закону мають статус податкових агентів, зобов'язані:

- а) своєчасно та повністю нараховувати, утримувати та сплачувати (перераховувати) до бюджету податок з доходу, який виплачується на користь платника податку та оподатковується до або під час такої виплати та за її рахунок;
- б) надавати у строки, встановлені законом для податкового кварталу, якщо інше не визначено нормами цього Закону, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, а також сум утриманого з них податку податковому органу за місцем свого розташування. У разі не виплати зазначеною особою, протягом звітного кварталу, таких доходів, або виплати доходів не всім платникам податку, зазначена звітність не подається або подається стосовно платників податку, які, фактично, отримали такі доходи. Запровадження інших форм звітності із зазначених питань не припускається;

- в) надавати платнику податку, на його вимогу, відомості про суму виплаченого на його користь доходу, суму застосованих соціальних податкових пільг та суму утриманого податку;
- г) надавати податковому органу інші відомості з питань оподаткування доходів окремого платника податку в обсягах та за процедурою, визначеною цим Законом та Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами".

Нарахування та сплата збору до Пенсійного фонду України з доходів у вигляді авторської винагороди (яка є об'єктом оподаткування як об'єкт трудового або цивільно-правового договору) визначається спеціальним законодавством.

Окремо слід згадати і про особливості оподаткування роялті, що визначаються п. 9.4. ст. 9 податкового закону. Згідно до встановлених правил, оподаткування роялті здійснюється за правилами, встановленими пунктом 9.3 ст.9 для оподаткування дивідендів, без застосування норм підпункту 4.3.17 пункту 4.3 статті 4 цього Закону. При цьому, резиденти можуть нараховувати роялті лише у зв'язку з використанням платником податку права на інтелектуальну (промислову) власність, зареєстрованого відповідно до закону.

Крім того, суттєвим моментом, на який слід звернути увагу при розгляді питання щодо оподаткування доходів авторів, є питання відповідальності. Юридична наука виробила певні критерії щодо застосування

відповідальності за порушення чинного законодавства. Підставою для настання відповідальності є винне, передбачене законом суспільно небезпечне діяння, що має визначені юридичні ознаки. До загальних ознак всіх правопорушень відносяться: суспільна небезпека діяння; протиправність дій чи бездіяльності; винне поводження як результат вільного волевиявлення правопорушника; караність.

Правопорушення є діянням, що включає два варіанти поводження: активну дію суб'єкта чи юридично значиму бездіяльність. При чому, подібне поводження може бути віднесене до правопорушення тільки за умови його суспільної небезпеки, тобто за умови врахування в ньому наявності шкоди. Заподіюючи шкоду суспільству, правопорушник створює певну юридичну небезпеку чи зловживає правом. Протиправність, у цьому випадку, і є юридичним вираженням суспільної небезпеки діяння, його небезпечності для суспільства.

Виходячи з вищесказаного, податкове правопорушення — це протиправне (здійснене порушення податкового законодавства), винне діяння (дія чи бездіяльність) особи, пов'язане з невиконанням чи неналежним виконанням податкового обов'язку, за яке встановлена юридична відповідальність. При цьому податковий обов'язок розглядається в широкому розумінні, яке містить повний комплекс податкових обов'язків (з нарахування, сплати податків і зборів, здійснення податкової звітності) [7].

Під складом правопорушення розуміється встановлена правом сукупність ознак, за наявності яких діяння особи визнається правопору-

ПРАВО ТА ЕКОНОМІКА

шенням. До складу правопорушення входять об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Податкова відповідальність характеризується наступними особливостями:

- 1) підставою податкової відповідальності є податкові правопорушення, скоєні юридичними або фізичними особами — платниками податків;
- 2) податкова відповідальність полягає у застосуванні до правопорушника спеціальних фінансових санкцій — грошових нарахувань і штрафів (в тому числі і податкової застави), тому вона носить майновий характер;
- 3) застосування податкової відповідальності регулюється, переважно, нормами податкового права, хоча тут присутні й норми кримінального й адміністративного права;
- 4) суб'єктами податкової відповідальності можуть бути тільки фізичні та юридичні особи — платники податків;
- 5) до податкової відповідальності осіб — порушників законодавства, притягають органи державної податкової служби України.

Порядок застосування відповідальності та конкретні санкції визначені Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків та державних цільових фондів" [8] та спеціальними податковими законами, що регулюють порядок справляння окремих податків, тобто у даному разі — Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб".

Зокрема, відповідно до ст. 17 Закону "Про податок з доходів фізичних осіб", особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату

(перерахування) до бюджету податку з доходів у вигляді заробітної плати, є роботодавець (самозайнята особа), який виплачує такі доходи на користь платника податку (такої самозайнятої особи) (п. 17.1).

Згідно до п. 17.2. ст. 17 особою, відповідальною за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету податку з інших доходів, є:

- а) для оподатковуваних доходів з джерелом їх походження з України — податковий агент;
- б) для іноземних доходів та тих, чиє джерело виплати знаходиться в осіб, звільнених від обов'язків нарахування, утримання або сплати (перерахування) податку до бюджету, — платник податку, отримувач таких доходів;
- в) для доходів, що виплачуються на користь платника податку фізичними особами, — такий платник податку.

Законом встановлені і загальні критерії притягнення до фінансової відповідальності. Зокрема, згідно до п. 20.1. ст. 20 розмір штрафних (фінансових) санкцій за порушення норм цього Закону та підстави для їх застосування визначаються законом, що регулює такі питання, якщо інше не встановлене нормами цього Закону.

Законом визначено і перелік осіб, які несуть фінансову відповідальність за порушення норм цього Закону (п. 20.2. ст. 20). Зокрема, фінансово відповідальними за порушення норм цього Закону є такі особи:

- а) при порушенні правил нарахування, утримання та сплати до бюджету податку з доходів платника податку, що здійснюються особами, визначеними цим Законом податковими

агентами, — такі особи;

- б) при порушенні правил сплати податку з чистого річного оподаткованого доходу платника податку — такий платник податку.

Згідно до п. 20.3.1. ст. 20 особами, відповідальними за погашення суми податкового зобов'язання або податкового боргу з цього податку, є:

- а) при нарахуванні податку особою, на яку покладається відповідальність за таке нарахування, утримання та сплату (перерахування) податку до бюджету згідно з нормами цього Закону, — така особа — податковий агент;
- б) при нарахуванні податку податковим органом на підставі поданої декларації — платник цього податку;

в) при самостійному нарахуванні податку його платником — такий платник.

Тобто, виходячи зі змісту ст. 20 особа, яка виплачує авторську винагороду і за умовами авторського договору є податковим агентом, несе у повному обсязі відповідальність за порушення положень Закону, пов'язаних з нарахуванням, утриманням, сплатою до бюджету податку з доходів фізичних осіб, а також подання податкової звітності. ◆

Література:

- 1 Цивільний кодекс України: Офіційне видання. — К.: "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004.
- 2 Закон України "Про авторське право і суміжні права" в редакції Закону № 2627-III від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 43. — Ст. 214. (зі змінами та доповненнями).
- 3 Колесников А.П. Справочник по вопросам охраны интеллектуальной собственности. — М., ИНИЦ Роспатента, 1999. — С. 6, 127.
- 4 Інтелектуальна власність: словник-довідник / За заг. ред. О.Д. Святоцького. — Т. 1. Авторське право і суміжні права / За ред. О.Д. Святоцького, В.С. Дроб'язка. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. — С. 157-158.
- 5 Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" в редакції Закону N 283/97-ВР від 22.05.97 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 27. — Ст. 181. (зі змінами та доповненнями).
- 6 Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" № 889-ІУ від 22 травня 2003р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003 — № 37. — Ст. 308. (зі змінами та доповненнями).
- 7 Орлюк О.П. Фінансове право: Навчальний посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — С. 238-242.
- 8 Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків та державних цільових фондів" № 2181 від 20 грудня 2000 р. (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 10. — Ст. 44. (зі змінами та доповненнями).

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ПРАВ НА РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Борис Прахов,
*завідувач відділу промислової власності
НДІ інтелектуальної власності, кандидат юридичних наук*

Маючи високий науково-технічний потенціал, ми не щораз оптимально використовуємо його в нашій господарській діяльності. Тим часом інтелектуальний продукт стає сьогодні домінуючим товаром у ринковому обороті.

Провідні економічні позиції господарюючих суб'єктів у значній мірі залежать від рівня їхнього науково-технічного забезпечення, здатності застосувати на практиці новітні досягнення науки й техніки. І застосувати не тільки у власному виробництві, але й вкласти їх як інвестиції, внески у статутний капітал створюваних господарчих товариств, а також здійснити інші способи їх успішної комерційної реалізації. Зрозуміло, обов'язковою умовою успіху тут є належне юридичне оформлення прав організації на отримані результати. Без належного правового оформлення охоронювані законом результати інтелектуальної діяльності не мають ринкової цінності й не можуть бути пущені в економічний оборот.

Щоб максимально використовувати свої інтелектуальні ресурси, ефективно управляти ними, господарююча організація (у першу чергу це стосується до національних виробництв) повинна мати повну й до-

стовірну інформацію про всі об'єкти інтелектуальної власності, що перебувають у її розпорядженні. Необхідною передумовою одержання такої інформації служить інвентаризація. Систематичне й грамотне її проведення дозволяє виявити як уже охоронювані, так і охороноспроможні рішення, оцінити їхню вартість, поставити на облік нематеріальні активи, використовувати в комерційному обороті. По цьому питанню варто було б компетентному органу розробити "Концепцію залучення в господарський оборот об'єктів інтелектуальної власності й заходи для її реалізації". В числі основних завдань для рішення зазначених вище цілей передбачити створення системи обліку й інвентаризації об'єктів інтелектуальної власності, отриманих в результаті виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

Під інвентаризацією прав на результати науково-технічної діяльності розуміється насамперед виявлення таких прав. При цьому розмежовуються результати, створені в організації (власні розробки); замовлені результати інтелектуальної діяльності, отримані на основі договорів на виконання НДДКР; результати, отримані на основі договорів

на уступку виключних прав, і результати, використовувані в організаціях на основі ліцензійних договорів. Для проведення такого аналізу досліджуються локальні нормативні акти й договори, на основі яких отриманий кожний із цих результатів. Зрозуміло, що здійснити все це можна лише дотримуючись необхідних правил. Вони-то й повинні міститися в передбаченій методиці інвентаризації охоронюваних результатів інтелектуальної діяльності.

Використовуючи її, зацікавлені організації зможуть створити свою локальну нормативну базу, що забезпечує в остаточному підсумку ефективне керування результатами інтелектуальної діяльності, якими вони володіють.

Така "Методика" особливо цінна тим, що загальні нормативні акти про інвентаризацію майна орієнтовані, традиційно, на продукти матеріального виробництва — устаткування, транспорт, апаратуру й т.п. і не враховують особливостей правового режиму об'єктів інтелектуальної власності, обумовлених їхньою нематеріальною природою. Зрозуміло, виключні права на результати інтелектуальної діяльності також входять до складу майна комерційних організацій. Однак, внаслідок нематеріальної природи інтелектуального продукту останній виступає в цивільному обороті як права на відповідні об'єкти: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, тощо. Тому у своїй основі загальні акти про інвентаризацію, також як і про бухгалтерський облік, не вирішують всіх тих завдань, які виникають при інвентаризації виключних прав. Про це свідчить, зокрема, Положення по бухгалтерському обліку "Облік

нематеріальних активів". Аналогічний акт із інвентаризації ще не прийнятий, хоча потреба в ньому відчувається досить гостро. Тому особливу цінність на даному етапі має досвід, накопичений окремими господарюючими суб'єктами.

У розроблюваній методиці повинні бути передбачені всі необхідні етапи інвентаризації й методи виконання цих етапів. Робота починається з підготовки до проведення інвентаризаційних робіт. От тут дуже важливо мати на увазі, що виконання робіт у рамках окремого структурного підрозділу організації не дає можливості досягнути мети інвентаризації. Для її успіху необхідно охопити всі підрозділи й вести роботу на основі єдиних принципів з використанням єдиних методів. У чому вони полягають і які їхні особливості, викладається в "Методиці".

Інвентаризація включає такі заходи, як науково технічний, правовий і економічний аналіз результатів науково-технічної діяльності. При цьому, у свою чергу, аналізується звітна науково-технічна, проектна, конструкторська, технологічна й інша документація. Такий аналіз дозволяє виявити потенційно охоронспроможні результати, включаючи зображення, промислові зразки, корисні моделі, а також секрети виробництва (ноу-хау). На основі цього аналізу розробляються рекомендації, як одержати правову охорону виявлених результатів і як використовувати їх у цивільному обороті.

Не можна також не враховувати, що серйозним фактором у конкурентній боротьбі стала зростаюча в окремих секторах споживчого ринку частка нелегального обороту контра-

фактної продукції, що наносить збиток сумлінним виробникам, і формує живильне середовище для злочинних угруповувань.

За підсумками проведеної інвентаризації складаються інвентаризаційні акти. "Методика" могла б підказати як вони повинні бути складені.

Отже, основна мета інвентаризації — одержання повної й об'єктивної інформації про обсяг і склад охоронюваних результатів інтелектуальної діяльності, використовуваних у виробничому процесі. Відсутність її тягне за собою чималі втрати. Недостовірно оцінюється

економічна ефективність нематеріальних активів організації. На результатах роботи позначається втрачена комерційна вигода. Неурегульовані трудові відносини із працівниками, щодо їхніх зобов'язань зі збереження конфіденційності відомостей, що не підлягають розголошенню, у свою чергу, призводять до втрати цінної комерційної інформації з усіма наслідками, що випливають звідси.

Особливо цінними були б для практичних працівників додані до "Методики" типові форми, що дозволяють правильно скласти всі необхідні документи. ◆

ЦІКАВО ЗНАТИ

НОВЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ТІЛА

Факт того, що людське тіло складається на 80 відсотків із води і тому є гарним провідником електричного струму, добре відомий майже всім ще зі шкільної лави.

Дослідження щодо електропровідності тіла людини проводилися в лабораторії провідників при Массачусетському технологічному інституті ще 1996 року. За результатами цих досліджень учені прийшли до висновку про можливість використання природної провідності тіла людини для передачі даних на швидкості до 2,4 Мбіт/с.

У тому ж 1996 році компанія IBM отримала патент на технологію використання тіла як провідника для обміну даними і продемонструвала її у дії на виставці Comdex. Це був невеликий пристрій, за допомогою якого дві людини обмінювалися електронними візитками при потисканні рук. Незабаром, у тому ж 1996 році японський оператор стільникового зв'язку у NTT DoCoMo запатентував уже 10 мегабітну систему обміну даними через тіло.

Компанія Microsoft 24 червня 2004 року також отримала патент в галузі "передачі електроенергії та даних за допомогою людського тіла". На відміну від згаданих розробок і патентів, Microsoft запатентувала ідею використання людського тіла як джерела живлення, а не передавача даних. В патенті, виданому корпорації, зокрема зазначається: "Пристроями, [які підключаються до тіла,] можуть бути, наприклад, динаміки, дисплеї, годинники, клавіатури тощо".

Отже, ідея фільму "Матриця" щодо використання людей в якості джерела енергії не така вже й фантастична.

За матеріалами The Register

ВЗИМАНИЕ НДС ПРИ ЭКСПОРТЕ ОБЪЕКТОВ АВТОРСКИХ ПРАВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Денис Шекин,
партнер юридической компании “Пепелев, Гольцблат и партнеры”, кандидат юридических наук

Как известно, в постиндустриальном обществе основным фактором производства в экономике являются знания и технологии, а не обладание материальными и энергетическим ресурсами, хотя такие ресурсы и продолжают быть необходимым элементом в производственном процессе. В современном обществе конкурентоспособность очень многих товаров, работ и услуг обусловлена количеством новых и, прежде всего компьютерных технологий, применяемых в их производстве. Это в свою очередь обуславливает необходимость постоянного совершенствования и разработки новых компьютерных программ применительно к тому или иному виду производимой продукции (например, компьютерные программы для мобильных телефонов, автомобилей, записных книжек, бытовой технике и т. д.). Международный обмен в сфере компьютерных технологий развивается очень высокими темпами. В секторе мировой экономики наблюдаются сходные с производством других товаров тенденции — перенос производства в страны с более низкими издержками, прежде всего, по стоимости рабочей силы.

Подобно тому, как производство бытовой техники западными корпо-

рациями во многом перенесено на промышленные площадки Юго-Восточной Азии с целью снижения издержек производства, так и в производстве программных продуктов имеется тенденция в переносе разработки таких программ в страны с высококвалифицированными, но относительно (в сравнении с западными стандартами) низкооплачиваемыми программистами. Одной из таких стран является Российская Федерация, которая серьезно конкурирует в этом вопросе, например, с Индией. Россия обладает значительным количеством высококвалифицированных и относительно недорогих программистов.

Таким образом, Российская Федерация сталкивается в этом сегменте мировой экономики с конкуренцией со стороны других стран, которые также готовы развивать это направление своих национальных экономик. И режим налогообложения в этом вопросе может сыграть не последнюю роль. Международные транснациональные корпорации, которые могут выступать заказчиками на разработку таких программных продуктов могут сотрудничать как с независимыми местными компаниями-производителями программных продуктов, так и организовывать

собственные дочерние компании, которые предназначены для найма программистов и разработки ими для материнских компаний определенных программных продуктов. В России применяется и та и другая форма ведения этого бизнеса. Основным налогом, который мог бы оказать серьезное стимулирующее воздействие на этот вид бизнеса является налог на добавленную стоимость.

В российском законодательстве об НДС (Глава 21 Налогового Кодекса Российской Федерации) существует два налоговых режима, которые теоретически могут регулировать налогообложения передачи авторских прав на созданный программный продукт.

1) Это статья 148 Налогового кодекса Российской Федерации, которая регулирует место оказания услуг для целей НДС. Как известно, НДС — это территориальный налог и он взимается только с реализации товаров, работ и услуг на территории Российской Федерации. **Статья 148 НК РФ** устанавливает применительно к сделкам по передаче в собственность или переуступке патентов, лицензий, торговых марок, авторских прав или иных аналогичных прав, что местом реализации работ (услуг) признается территория Российской Федерации, если покупатель работ (услуг) осуществляет деятельность на территории Российской Федерации. Таким образом, из этой статьи следует вывод, что передача авторских прав — это услуга для целей НДС и место ее реализации определяется по месту нахождения покупателя. Таким образом, если покупатель — это иностранная компания, то ре-

ализация услуг по передаче авторских прав не будет признаваться на территории России и, поэтому, такие услуги не будут облагаться НДС.

2) Это статья 164 Налогового кодекса России. В этой статье предусмотрено, что налоговой ставкой в 0 % облагаются экспортируемые товары. Таким образом, если разработанная в России компьютерная программа на определенном материальном носителе (например, CD-диске) будет продана иностранному покупателю, то может возникнуть вопрос о режиме экспорта товара.

Реализация услуги вне территории Российской Федерации, так же как и экспорт товара не приведут к обязанности по уплате НДС с сумм, полученных от иностранного заказчика или покупателя программного продукта. В этом аспекте различия в этих режимах будут состоять в некоторых особенностях документального подтверждения реализации услуги за пределами России или экспорта товара. Главное и существенное отличие этих режимов в другом — в том, что при экспорте предоставляется право на вычет НДС, уплаченного поставщикам (подрядчикам), что предусмотрено ст. 172 НК РФ, а при реализации услуги не на территории России такого вычета не предоставляется (ст. 170 НК РФ). Иными словами государство дополнительно поддерживает экспорт товаров, возвращая экспортеру суммы НДС, уплаченных на более ранних стадиях производства и обращения экспортируемого товара, чего нет при оказании услуг вне территории России.

Таким образом, режим экспорта товара является более выгодным для разработчика программного продукта,

так как позволяет возместить из бюджета суммы НДС, уплаченные по товарам (работам, услугам), использованы при производстве такого программного продукта. Однако, несмотря на такие преимущества, которые хорошо осознаются разработчиками программных продуктов, все-таки необходимо разграничить, когда в соответствии с законом может быть разработчиком программного продукта использован режим экспорта товара, а когда следует применять режим налогообложения услуги, реализованной вне пределов территории России. Иными словами, необходимо решить вопрос о конкуренции норм закона.

Для решения этого вопроса следует определить, происходит ли реализация товара или услуги по договору между разработчиком программного продукта и иностранным партнером. В соответствии со ст. 38 Налогового кодекса Российской Федерации товаром для целей налогообложения признается любое имущество, реализуемое либо предназначенное для реализации. При этом, в силу ст. 39 НК РФ реализация товара — это передача права собственности на него другому лицу. В то же время, согласно ст. 38 НК РФ услугой для целей налогообложения признается деятельность, результаты которой не имеют материального выражения, реализуются и потребляются в процессе осуществления такой деятельности. На практике встречаются различные типы договоров, которые оформляют передачу иностранному партнеру программного продукта.

Во-первых, это договоры купли-продажи, предметом которых являются, как часто указано в таких договорах, "программные продукты на материальных носителях". При

этом, в таких контрактах указывается, что по контракту передается право собственности на CD-диски или другой материальный носитель, определяется на каких условиях происходит поставка материального носителя, когда переходят риски и т. д. При этом, как правило, оговаривается, что все исключительные или авторские права на программный продукт переходят к иностранному покупателю. Цена такого контракта составляет от десятков тысяч до миллионов долларов, что свидетельствует о том, что происходит оплата именно авторских прав на такой продукт, хотя следует отметить, что существуют компьютерные программы, один экземпляр которых может составлять сотни тысяч долларов. Поэтому цена — это не главный показатель для такого разграничения.

Во-вторых, это контракты на передачу исключительных или авторских прав. По таким контрактам оговаривается, что российский владелец исключительных или авторских прав передает свои права на программу иностранной компании, за что она уплачивает определенную в контракте денежную сумму. Фактическая передача программы может осуществляться любым техническим способом — путем передачи материальных носителей (CD-дисков и др.), путем пересылки программы при помощи Интернета и т. д.

Очевидно, что во втором случае имеет место передача авторских прав и должна применяться ст. 148 НК РФ, которая регулирует реализацию услуг вне территории России. В такой ситуации полученная выручка от передачи авторских прав не облагается НДС, но в то же время, НДС, уплаченный по материальным ресурсам, работам и услугам, ис-

пользованным российским разработчиком при создании программного продукта к вычету (возмещению из бюджета) не принимается.

Поэтому, именно первый способ оформления отношений с иностранным партнером вызывает необходимость более детального анализа. Действительно, если кто-либо покупает в магазине диск с компьютерной программой, то происходит именно купля-продажа товара, а право на использование такой программы, если можно так выразиться, "следует" за материальным носителем. При этом, при покупке отдельного экземпляра программы на материальном носителе к его приобретателю переходят ограниченные права на использование такого программного продукта, как правило, без права его копирования, распространения, изменения. Круг таких прав предусмотрен в законодательстве. Согласно п. 6 ст. 3 Закона Российской Федерации от 23.09.1992 г. № 3523-1 "О правовой охране программ для электронных вычислительных машин и баз данных" авторское право на программы для ЭВМ и базы данных не связано с правом собственности на их материальный носитель. Любая передача прав на материальный носитель не влечет за собой передачи каких-либо прав на программы для ЭВМ и базы данных.

В соответствии со ст. 10 этого закона автору программы для ЭВМ или базы данных или иному правообладателю принадлежит исключительное право осуществлять и (или) разрешать осуществление следующих действий:

- воспроизведение программы для ЭВМ или базы данных (полное или частичное) в любой форме, любыми способами;

- распространение программы для ЭВМ или базы данных;
- модификацию программы для ЭВМ или базы данных, в том числе перевод программы для ЭВМ или базы данных с одного языка на другой;
- иное использование программы для ЭВМ или базы данных.

Закон также предусматривает, что исключительное право на программу для ЭВМ или базу данных может быть передано полностью или частично другим физическим или юридическим лицам по договору. Договор заключается в письменной форме и должен устанавливать следующие существенные условия: объем и способы использования программы для ЭВМ или базы данных, порядок выплаты и размер вознаграждения, срок действия договора.

Таким образом, даже если передача программного продукта оформлена договором купли-продажи, то для целей определения правильного режима исчисления НДС необходимо определится с тем, происходит ли по такому договору передача исключительных прав на программный продукт или же происходит продажа (реализация) отдельного экземпляра программного продукта. При этом само название договора "купи-продажи" не может служить определяющим признаком в его правовой квалификации. Правовую квалификацию такого договора следует проводить по совокупности всех его условий.

Законодательство об авторских и смежных правах проводит различие между передачей исключительных или авторских прав на программу и использование программы без согласия автора при правомерном приобретении экземпляра программного

продукта. Так в Законе РФ от 9 июля 1993 г. № 5351-1 "Об авторском праве и смежных правах" предусмотрено в ст. 18, что лицо, правомерно владеющее экземпляром программы для ЭВМ или базы данных, вправе без получения разрешения автора или иного обладателя исключительных прав на использование произведения и без выплаты дополнительного вознаграждения ограничено использовать программный продукт. Способы такого использования указаны в законе и в них не входит тиражирование программного продукта. В ст. 16 этого закона предусмотрено, что если экземпляры правомерно опубликованного произведения введены в гражданский оборот посредством их продажи, то допускается их дальнейшее распространение без согласия автора и без выплаты авторского вознаграждения. Эти положения закона еще раз свидетельствуют о том, что применительно к введению в гражданский оборот экземпляра произведения (в том числе и программного продукта) продукта, законодатель указывает на его "*продажу*", т.е. рассматривает экземпляр произведения как объект права собственности купли-продажи, т.е. как товар.

Таким образом, для целей налогообложения, товаром должны рассматриваться экземпляры программного продукта. Приобретение программного продукта дает иностранному покупателю права на ограниченное использование такой программы без ее тиражирования. В этом случае применим режим экспорта по НДС (ст. 164 НК РФ).

В том же случае, если происходит передача исключительных прав на программный продукт и даже если такая передача оформлена догово-

ром купли-продажи и имеется таможенное декларирование материальных носителей как товаров, но, тем не менее, по такому договору происходит передача исключительных или авторских прав и должен применяться режим реализации услуги вне пределов территории России (ст. 148 НК РФ)

Эти выводы подтверждает и судебная практика. В Постановление Президиума Высшего Арбитражного суда Российской Федерации 16 от ноября 2004 г. № 6579/04 указано, что налогоплательщик по договору с иностранной компанией передал все исключительные и неисключительные права на нематериальные активы: доменные имена, собственное программное обеспечение и заявил применение ставки по НДС 0%, как при экспорте товаров (компакт-дисков). Суд отказал в применении ставки НДС 0% и отметил, что результаты интеллектуальной деятельности, в том числе исключительные права на них (интеллектуальная собственность), имуществом в соответствии с ГК РФ не являются, в связи с чем, не могут быть признаны товаром, облагаемым НДС по ставке 0%.

В другом Постановлении Президиума Высшего Арбитражного суда Российской Федерации от 16 ноября 2004 г. № 5872/04 указано, что налогоплательщик передал иностранной компании комплект технической документации с описанием программ и алгоритмов программ программного комплекса для моделирования и анализа поведения микрочастиц в физических процессах, сброшюрованной в книги и (или) тома. Суд указал на то, что нет оснований применять режим экспорта по НДС, поскольку в данном случае права переданы на программу, а оформление ГТД на материальный

носитель в виде 9 книг в 8 томах не дает оснований рассматривать его в качестве объекта обложения НДС.

Практика свидетельствует, что эта позиция воспринята и Федеральными Арбитражными судами России. Так, в Постановлении Федерального Арбитражного суда Северо-Западного округа от 31 марта 2003 г. по делу № А56-7970/02 суд отказал в возмещении НДС при экспорте программного продукта, так как предметом экспортной сделки являлся не только экземпляр программы для ЭВМ, но и право на его воспроизведение. Суд указал, что законодатель различает понятия программы для ЭВМ как объекта имущественных прав и экземпляра программы для ЭВМ как товара. Данное различие, по мнению суда, имеет существенное значение для целей налогообложения, в том числе и для расчета вычетов при применении ставки НДС 0 %.

В другом деле (Постановление ФАС СЗО от 17 декабря 2003 г. по делу № А56-16284/03) суд отметил, что реализация проектов, конструкторских разработок, технической документации без предварительного заказа на их разработку может считаться реализацией экспортируемого товара и в соответствии со ст. 164 НК РФ освобождается от налогообложения. Суммы НДС, уплаченные по материальным ресурсам производственного назначения на территории Российской Федерации экспортером таких товаров, принимаются к вычету.

Таким образом, не название договора, не оформление Грузовой таможенной декларации на вывозимый материальный носитель должно служить основанием для разграничения экспорта программных продуктов и

реализации услуг вне территории России. Таким критерием должен служить анализ договора — происходит ли передача программного продукта с исключительными правами на него или же передается экземпляр программного продукта, с приобретением которого закон связывает возникновение у правообладателя ограниченных прав, указанных в законе, на использование такого программного продукта.

В отношении переноса западными компаниями разработки программных продуктов в Россию следует признать, что если разработка осуществляется независимой российской компанией, то западный заказчик потребует передачи ему исключительных прав на разработанный по его заказу программный продукт. В этом случае будет иметь место реализация услуг вне пределов территории России (ст. 148 НК РФ). Аналогично, если же западная компания производит программный продукт через свою дочернюю российскую компанию и исключительные права на программный продукт передаются материнской иностранной компании, то также будет иметь место реализация услуг вне территории России, а не экспорт товаров. Однако, если правообладателем останется российская компания и по договору будет передан только экземпляр программного продукта, то только в этом случае может быть применен режим экспорта по НДС. Таким образом, более благоприятный для налогоплательщика режим экспорта при исчислении НДС может быть достигнут только в том случае, если правообладателем исключительных прав на программный продукт останется российская компания-разработчик программного продукта. ◆

ОСНОВНІ ОЗНАКИ ПІРАТСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Олександр Швець,
 провідний фахівець НДІ інтелектуальної власності

При купівлі аудіовізуальної продукції на будь-яких носіях, магнітних чи оптичних, завжди замислюєшся над питанням: як довго тобі буде слугувати той чи інший примірник аудіовізуального твору чи фонограми? В контексті цього питання виникає ще одне: чи легально вироблені примірники, що розповсюджуються на території України?

Оскільки оптичні носії інформації все більше завойовують ринок, розглянемо питання ідентифікації піратських дисків, тобто встановлення легальності випуску в обіг даного виду продукції на прикладі дисків DVD формату. Для повного розуміння при купівлі CD/DVD дисків необхідно чітко усвідомлювати, що купуючи таку продукцію, ми будемо її використовувати в нашій техніці. Від того, якої якості продукція, буде залежати: по-перше, якість записаної інформації, по-друге, тривалість та надійність роботи тих звуку та відеозчитувальних приладів, на яких ми будемо використовувати CD/DVD диски.

В даному випадку розглянемо різницю між піратськими та ліцензійними CD/DVD дисками. Закон України "Про авторське право та суміжні права" чітко дає визначення контрафактному примірнику твору, фонограми, відеограми, аудіовізуального твору, комп'ютерної

програми, база даних) — це примірники твору, фонограми чи відеограми, аудіовізуального твору, комп'ютерної програми, бази даних, відтвореній, опублікованій і (або) розповсюдженій з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися.

Таке визначення контрафактного примірника твору є досить повним, але піратство в царині музичної індустрії, кіно, комп'ютерних програм та баз даних вимагає більш конкретних ознак, за якими можливо встановити різницю між оригінальним (ліцензійним) диском для комп'ютерних систем зчитування та піратською копією, адже при купівлі продукції такого виду не завжди є можливість документально перевірки ліцензійності CD/DVD.

Основними ознаками ліцензійності компакт-диску є наступні:

- назва альбому, виконавець — чітко позначені на CD та легко прочитуються;
- на компакт-диску наведені відомості щодо правовласників;

ПІРАТИ XXI СТОЛІТТЯ

- наявність спеціальних ідентифікаційних кодів компакт-диску;
- висока якість паперу, на якому нанесено інформацію;
- висока поліграфічна якість багатосторінкових вкладок;
- високоякісний пластиковий або спеціальний футляр.

Ідентифікація піратських дисків включає в себе два поняття: контрафактна продукція та музичне, або аудіовізуальне піратство.

Контрафактна продукція — це продукція, що відтворена і(або) розповсюджена з порушенням авторських прав і(або) суміжних прав, в той час як піратство — це незаконне тиражування легітимно записаних музичних або аудіовізуальних творів, до яких входить компіляція фонограм, у збірки з різних оригінальних альбомів зазвичай з низькою якістю продукту та поліграфією вкладок і самих дисків, що суттєво відрізняється від оригінальної продукції. Існує ще так звана підробка це незаконне виготовлення CD дисків у вигляді максимально наближеному до оригіналів з використанням підроблених торговельних знаків, логотипів рекордингових компаній, які ніколи не використовуються на оригінальній продукції з метою введення в оману споживача.

Основні ознаки піратського CD:

- відсутній логотип звукозаписуючої компанії;
- спеціальні ідентифікаційні коди відсутні або знищені (затерті);
- низька якість поліграфічних зображень. Дуже часте використання лише двох кольорів;
- низька якість паперу для вкладок;
- помилки в назвах альбомів і виконавців;
- відсутність назви альбому або виконавця на диску, та вказана

неповна назва;

- запис на диску більш ніж одного повного альбому виконавця або більш ніж одного аудіовізуального твору;
- низька ціна диску;
- відсутність пластикового футляру або його низька якість;
- диски і поліграфічні вкладки запаковані окремо;
- запис фонограм та аудіовізуальних творів на CD-R/DVD-R;
- запис музичних та аудіовізуальних творів в форматі, що не відповідає вимогам ліцензійної угоди.

Піратський DVD диск містить будь-які або всі з нижченаведених ознак:

- регіональний код зони відсутній, або вказаний "All" або "Free";
- низькоякісне покриття лицьової сторони диска, яке може бути стерте;
- назва фільму неповна, або її не чітко видно на диску;
- на диск нанесено відомості про вихід у світ: "фільм зараз демонструється у кінотеатрах";
- регіональний код "1" супроводжується написами кирилицею або азійськими мовами;
- помилки правопису;
- розбіжності між інформацією на поліграфічній вкладці і дискові;
- на поліграфічній вкладці наведені відомості, що стосуються інших фільмів;
- низька якість зображення (не чіткі ілюстрації чи графіки);
- низька поліграфічна якість вкладки;
- правовласник не зазначений, вигаданий або зазначений неправильно;
- диск DVD містить більше одного фільму.

Регіональний код — це код який вказує зону розповсюдження даного

диска. Всього розрізняють шість зон. Україна знаходиться у п'ятій зоні, а тому при продажу DVD-диску, на зворотньому боці у нижньому правому куті в позначці земної кулі повинна стояти п'ятірка, це вказує на те, що даний диск виготовлено для розповсюдження у п'ятій зоні, в яку входить наша держава.

Жоден ліцензійний диск не має позначення регіонального коду зони "ALL".

Розглядаючи ліцензійні DVD необхідно відмітити наступні ознаки:

- точно вказаний регіональний код;
- правильний правопис та граматики;
- високоякісні ілюстрації та графіка;
- вказана дата випуску;
- ліцензійні деталі чітко виражені.

Ліцензійний DVD-диск виготовляється за найвищими стандартами. Футляр, звичайно, містить повнокопійне зображення на якісній поліграфічній вкладці. DVD, зазвичай, продається у високоякісному пластиковому або картонному футлярі.

Також існують додаткові ознаки ліцензійності дисків. На ліцензійні диски нанесені спеціальні ідентифікаційні коди (чотиризначні), які вказують на джерело фонограми, аудіовізуального твору та джерело виготовлення. Номер матриці вказує номер продукту за каталогом, але не доводить його ліцензійності.

Окрім того існують ще й інші спеціальні коди та ідентифікаційні знаки:

- спеціальний ідентифікаційний код — код матриці. Він вказує джерело, з якого взято фонограму чи фільм.
- номер матриці. Зазвичай на виробництві всі матриці за до-

помогою яких іде тиражування нумеруються.

- спеціальний ідентифікаційний код прес-форми. Цей код вказує на джерело виготовлення (завод-виробник).

Піратські диски часто мають стерті спеціальні коди, або не мають їх взагалі.

Щодо аудіовізуальної продукції (фільмів) необхідно врахувати наступну інформацію: фільм, який знаходиться у прокаті в кінотеатрах, не може водночас розповсюджуватись через торгівельну мережу. На жаль, вітчизняне законодавство дуже поблажливо ставиться до порушників законодавства у даній царині народного господарства, тому нелегальний бізнес процвітає на теренах нашої країни. З питання правової відповідальності є сенс навести приклад Сполучених Штатів Америки, де на федеральному рівні схвалено Закон, яким передбачено позбавлення волі на шестирічний строк за використання у кінотеатрах відео зйомки та фотографування.

Тому, враховуючи досвід розвинутих країн, наша держава повинна чітко усвідомлювати загрозу з боку нелегального бізнесу у царині аудіовізуальної та фонографічної індустрії і, не повторюючи помилок інших держав, а, навпаки, їх аналізуючи, прийняти відповідні зміни до вітчизняного законодавства з метою зменшення порушень у царині використання авторських та суміжних прав. ◆

ВІДМІННІСТЬ ВІНАХОДІВ ВІД КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ ЯК ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сергій Чікін,
доцент кафедри конструювання та машин
Національного технічного університету України
"Київський Політехнічний Інститут", кандидат
технічних наук

Вже зараз багатьом стає зрозумілим значення наявності на підприємстві як матеріальних, так і нематеріальних активів до яких відносяться і об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ). Підприємці все більше розуміють значення правової охорони своїх новацій. Найбільш знайомим, і тому найбільш поширеним ОІВ у галузях, де виконуються проектно-конструкторські роботи, є винахід. Але не слід забувати, що у відповідності до чинного законодавства [1, 2] в Україні є й інший ОІВ, що стосується "внутрішнього" складу продукту, способу (процесу), це — **корисна модель**.

Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" [2] (далі — Закон) зазначає, що "винахід (корисна модель) — результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології" і на них надаються однакові майнові і особисті немайнові права. За Законом навіть автор корисної моделі вважається винахідником.

Чому ж поки що підприємці мало використовують такий спосіб охорони своїх новацій як патентування корисних моделей? На думку авто-

рів це пов'язано з тим, що в багатьох випадках у потенційних правовласників відсутнє чітке розуміння відмінностей винаходів від корисних моделей, як ОІВ. Користуючись тільки визначенням, наведеним в Законі, неможливо визначити коли на рішення в сфері технології можна отримати правову охорону не менш ніж на 20 років (як для винаходів), а коли — на 10 років (як для корисних моделей).

Для розуміння таких відмінностей необхідно згадати умови надання правової охорони на ці ОІВ. У відповідності до пунктів 1 і 2 статті 7 Закону [2] умовами надання правової охорони є:

Для винаходів:	Для корисних моделей:
новизна	новизна
мисльовий рівень	-
промислова практичність	промислова придатність

Анастасія Беляєва
аспірантка Національного технічного університету
України "Київський Політехнічний Інститут"

Таким чином, крім терміну надання правової охорони, винахід від корисної моделі відрізняється наявністю **винахідницького рівня**.

В пункті 7 статті 7 Закону [2] визначається, що "винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки".

На думку авторів вирішити поставлене в роботі завдання можна докладно з'ясувавши, у яких випадках технологічне (технічне) рішення (далі — новація) має винахідницький рівень, а в яких ні, і в цьому випадку при наявності новизни та промислової придатності воно може патентуватись як корисна модель.

Новація має винахідницький рівень (в деяких країнах використовуються такі формулювання як "неочевидність" або "винахідницький крок"), якщо для фахівця він не впливає з рівня техніки, тобто не виявлені ознаки, що збігаються з відмінними ознаками заявленого винаходу, або якщо такі ознаки виявлені, але не відомий їх вплив на технічний результат.

Останній абзац слід розуміти так. По-перше, у відповідності до пункту 6.6 "Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель" [3], в описі винаходу, в тій її частині, де наводиться суть новації, детально розкривається технічна задача, яку вирішує запропоноване технічне рішення, та технічний результат, який досягається при його здійсненні. При цьому необхідно навести причинно-наслідковий зв'язок між суттєвими ознаками та технічним результатом. Ступінь докладності повинен бути достатнім для того, щоб експерту був очевидний цей зв'язок. Але така

"очевидність", яка впливає з матеріалів заявки, не може порочити її критерій "наявність винахідницького рівня". Експерт повинен порівнювати заявлене технічне рішення з іншими рішеннями, які відомі з рівня техніки [4].

Слід пам'ятати, що:

- на відміну від оцінки новизни, формула винаходу при визначенні винахідницького рівня може порівнюватися не з кожною публікацією або розкриттям суті окремо, а з їх комбінацією (говорять про так званий збірний прототип);
- до уваги не беруться неопубліковані заявки.

По-друге, відомість з рівня техніки окремих суттєвих ознак або їх сукупностей не є підставою для твердження про відсутність винахідницького рівня, якщо з рівня техніки невідомий їх вплив на очікуваний технічний результат. Це є особливо суттєвим в техніці, де конструктор оперує обмеженою кількістю відомих фахівцям елементів відомого призначення, але певна їх комбінація створює новий, раніше невідомий, технічний результат.

Треба мати на увазі, що експертиза, при перевірці дотримання умов винахідницького рівня, — це найбільш суб'єктивна фаза експертизи. Заявник в описі винаходу не зобов'язаний доводити наявність винахідницького рівня — його довести неможливо, це експерт має довести його відсутність або погодитись з його наявністю.

Якщо відмінних ознак новації декілька і кожна з них впливає на досягнення свого технічного результату, то для твердження про відсутність винахідницького рівня потрібна бути протиставлена відомість

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

кожної ознаки і її впливу на технічний результат.

Наприклад:

Незалежна ознака містить такі відмінні ознаки:	A, B, C	які забезпечують технічний результат TP ₁ , TP ₂ та TP ₃
3 рівня техніки відомі ознаками з такими ознаками:	A, D, E B, F, G C, H, K	Ознака A → TP ₁ Ознака B → TP ₂ Ознака C → TP ₃

Висновок: винахідницький рівень відсутній. В цьому випадку новацію можна патентувати як корисну модель, а не як винахід.

У випадку, коли якоїсь ознаки не знайдено, то формулу винаходу бажано скорегувати, залишивши саме цю ознаку і створений нею технічний результат.

Якщо декілька відмінних ознак зумовлюють досягнення технічного результату тільки в сукупності, то для висновку про невідповідність умові винахідницького рівня повинна бути протиставлена відомість цих ознак і відомість щодо їх сукупного впливу на технічний результат.

Наприклад:

Незалежна ознака містить такі відмінні ознаки:	A, B, C	які забезпечують технічний результат
3 рівня техніки відомі ознаками з такими ознаками:	A, D, E B, F, G C, H, K	Ознака A → TP ₁ Ознака B → TP ₂ Ознака C → TP ₃
Відомі, що:	TP ₁ + TP ₂ + TP ₃ > ΣTP	

Висновок: винахідницький рівень відсутній. І в цьому випадку новацію можна патентувати як корисну модель.

Крім цього, слід мати на увазі, що в пункті 6.5.3.5 "Правил розгля-

ду заявки на винахід та заявки на корисну модель" [4] зазначені випадки, коли заявлений винахід визнають як такий, **що не відповідає умові** винахідницького рівня, якщо в його основу покладено:

1. Доповнення відомого засобу будь-яким відомим елементом або частиною, яка додається за відомими правилами для досягнення результату, щодо якого встановлено вплив саме таких доповнень.

Наприклад, відомий прилад для вимірювання об'єму газу має аналізатор газу, який приєднано до приладу, завдяки чому досягається результат — розширення функціональних можливостей в тому розумінні, що при вимірюванні об'єму суміші різних газів можна встановити склад цієї суміші (прикладі взяті з [5]).

При відомості такого аналізатора як самостійного приладу або як працюючого в такій якості в інших приладах, технічний результат оцінюється як обумовлений саме доповненням відомою з рівня техніки частиною. Тут вважається, що винахідницький рівень відсутній, але права на новацію можна набути як на корисну модель.

Інший *приклад*: відома композиція для виготовлення нагрівальних елементів доповнена графітом та бентонітом, що дозволяє досягти технічного результату, який полягає в додаванні елементам електропровідності та міцності. При відомості інформації про те, що графіт є електропровідним, а бентоніт має властивість зміцнюючої зв'язки у формовочних сумішах, технічний результат, який отримуємо, оцінюється як обумовлений впливом на властивості композиції саме її до-

даткових інгредієнтів — графіту та бентоніту. Але, якщо в першому випадку, крім розширення функціональних можливостей, відбувається, наприклад, підвищення точності вимірювання складу газу у порівнянні з точністю самого аналізатора, яка вказана в інформації про нього, а в другому випадку — кількісне збільшення характеристик електропровідності і/або міцності у порівнянні зі вказаною в інформації, то такі винаходи відповідають умові винахідницького рівня.

2. Заміна будь-якої частини відомого засобу іншою відомою частиною для досягнення результату, щодо якого встановлено вплив саме такої заміни.

Наприклад, у відомій композиції для боротьби з бур'янами в кукурудзі замість гербіциду — трихлорацетату натрію використовують 2-хлор-4,6-біс (етіламіно) — сімтриазін і досягають високої селективності композиції.

Відомо, що 2-хлор-4,6-біс (етіламіно)- сімтриазін є гербіцидно-активним до бур'янів у кукурудзі і практично безпечним для самої кукурудзи, що зумовлює високий ступінь селективності бур'янів.

Однак, якщо при такій заміні технічний результат кількісно зростає і вплив такої заміни на кількісне зростання відомого результату не відомий, то винахід відповідає винахідницькому рівню.

3. Вилучення будь-якого елемента або дії з одночасним вилученням обумовленої їх наявністю функції і досягненням звичайного для такого вилучення технічного результату (спрощення, зменшення маси, габаритів, матеріалоємності, підвищен-

ня надійності, скорочення тривалості процесу тощо).

Наприклад, з відомої композиції виключили вибухонебезпечний розчинювач — гас — для досягнення безпечності її використання та зменшення вартості і при цьому властивості композиції не змінилися.

Ще один *приклад*: з відомої електричної схеми вилучили суматор тому, що в підсумовуванні даних відпала необхідність внаслідок того, що на виході необхідно отримати дані окремих параметрів.

В обох прикладах виключення частини об'єкта з одночасним виключенням її функції призводить до звичайного, в таких випадках, виключення результату і, як правило, до зменшення області використання.

Інший *приклад*: з відомої дубильної речовини виключили поверхнево-активну речовину, яка є необхідною для дубильних речовин, що призвело до зменшення забруднення оточуючого середовища та зменшення вартості дубильної речовини без зменшення всіх її дубильних властивостей. Якщо не знайдено відомостей про те, що конкретні дубильні речовини, які залишилися у складі відомої (вихідної) речовини, і інші її компоненти мають властивості, що обумовлюють їх функцію і як поверхнево-активних речовин, то винахід визнається як такий, що відповідає винахідницькому рівню, тому що є невідомим вплив компонентів речовини, які залишилися, на досягнення результату збереження всіх властивостей і характеристик дубильної речовини.

4. Збільшення кількості однотипних елементів чи дій для посилення технічного результату, який обумов-

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

лений наявністю в засобі саме таких елементів або дій.

Наприклад, в станку для гоління додається ще одне лезо щоб "голило ще чистіше".

Ще *приклади*: для посилення міцності з'єднання деталей відомого пристрою збільшено кількість штирів на одній деталі і кількість отворів на іншій; для підвищення ступеню чистоти продукту у відомому способі його отримання одну й ту саму дію здійснюють декілька разів. Такі новації теж можуть охоронятись як корисні моделі.

5. Виконання відомого засобу або його частини з відомого матеріалу для досягнення технічного результату, який обумовлений відомими властивостями цього матеріалу.

Наприклад, заміна сталевого захисного ковпачка газового балону на алюмінієвий, що призведе до зменшення ваги балону, не буде відповідати умові винахідницького рівня. Але, якщо це зумовлено відсутністю іскріння при загвинчуванні ковпачка з неферитного матеріалу за різьбою феритного балону та, внаслідок цього, зниження вибухонебезпечності, то, за умови, що така відсутність іскріння на час подання заявки була невідома — відповідає умові винахідницького рівня.

6. Створення засобу, який складається з відомих частин, вибір яких і зв'язок між якими здійснено за відомими правилами, рекомендаціями, і технічний результат, якого, при цьому, досягають, обумовлений лише відомими властивостями зазначених частин і зв'язків між ними.

Наприклад, запропоновано аналогово-обчислювальний пристрій

для виконання операції множення (отримання вихідної напруги, пропорційної добутку напруг на двох входах пристрою). Пристрій містить елементи підсумовування та віднімання вхідної напруги, підключені до виходів цих елементів квадратори (елементи в яких на виході напруга пропорційна квадрату вхідної напруги) та інший елемент для віднімання, який є підключеним до виходів квадраторів, що згадувалися, та формує різницю відповідних напруг. Вихід цього елемента для віднімання є виходом всього пристрою. Як технічний результат зазначається розширення можливостей засобів даного призначення — виконання операції множення.

Встановлено, що є відомою математична тотожність:

$$(X + Y)^2 - (X - Y)^2 = 4XY$$

Крім того, є відомим принцип побудови схем аналогових обчислювальних пристроїв, який полягає в з'єднанні елементів, які виконують ті чи інші елементарні операції у відповідності до математичних виразів. В заявленому пристрої реалізується саме такий принцип: виходячи з приведеної відомої тотожності, здійснено з'єднання входів підсумовуючого та віднімаючого елементів із входами пристрою (в результаті чого напруги на виходах цих елементів будуть пропорційними, відповідно, $X + Y$ та $X - Y$); для отримання напруг пропорційних $(X + Y)^2$ та $(X - Y)^2$ до виходів елементів, що згадувалися, підключені квадратори; для формування різниці $(X + Y)^2 - (X - Y)^2$ виходи квадраторів підключені до входів віднімаючого елемента; на виході останнього, у відповідності з функ-

ціями та описаним характером елементів, формується напруга, яка є пропорційною добутку ХУ.

Таким чином, встановлено, що у запропонованому пристрої вибір його складових частин і зв'язки між ними здійснені на основі відомих правил, рекомендацій. При цьому, технічний результат (виконання операції множення, тобто отримання вихідної напруги пропорційної добутку вхідних) зумовлено саме властивостями елементів і зв'язків між ними. Тому заявлене технічне рішення не відповідає умові винахідницького рівня.

7. Застосування раніше відомого продукту (пристрою, речовини, штаму мікроорганізму тощо) або способу за новим призначенням, якщо нове призначення обумовлено його відомими властивостями, структурою, виконанням і відомо, що саме такі властивості, структура, виконання потрібні для реалізації зазначеного призначення.

Наприклад, заявлено використання відходів виробництва у вигляді порошкових сумішей із вмістом оксиду заліза 70-80% у якості радіаційнопоглинаючого матеріалу. Раніше ці відходи не використовувалися, але склад їх був відомий. Відомі також магнітокерамічні радіаційнопоглинаючі матеріали, основним інгредієнтом яких є порошок із вмістом оксиду заліза до 80%. Саме його наявність визначає призначення матеріалу. В цьому випадку зі складу об'єкту, що використовується витікає можливість його використання за призначенням. Тому він не відповідає умові винахідницького рівня.

Ще приклад: заявлено використання відповідного препарату для

лікування гашишної наркоманії. Раніше він використовувався в кардіології. Відомо, що протинаркотичний ефект препаратів, які використовують для лікування гашишної наркоманії, заснований на їх психотропних властивостях. Відомо також, що препарат, котрий пропонується має такі самі психотропні властивості. На підставі цього робиться висновок про невідповідність умовам винахідницького рівня.

Однак, слід мати на увазі, що можливі ситуації, коли відомість властивостей речовини і їх зв'язку з призначенням не дозволяє зробити негативний висновок в силу того, що при використанні винаходу досягається несподіваний результат. Так, якщо у випадку, аналогічному описаному вище, заявник вкаже, що активність речовини, що використовується у кількісному відношенні нижча активності речовин, які використовуються традиційно за цим призначенням, але ефективність лікування при цьому вища, то винахід буде відповідати умові винахідницького рівня.

8. Зміна кількісної ознаки або ознак, показ таких ознак у взаємозв'язку або в зміні його виду за умови, що факт впливу кожної з ознак на зазначений технічний результат відомий і нові значення цих ознак, або їх взаємозв'язок могли бути одержані, виходячи з відомих залежностей або закономірностей.

Наприклад: У способі обробки рудних пластів з використанням пристрою, який має ріжучу кромку у вигляді кривої другого порядку, в рівняння якої входять швидкість обробки та параметри оброблюваного середовища, для зменшення енерговитрат запропоновано змінити зна-

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

чення коефіцієнтів при швидкості і параметрах в рівнянні. Якщо вплив швидкості і параметрів на величину енерговитрат при обробці рудних пластів відомий, то заявлена пропозиція не відповідає умові винахідницького рівня.

Інший *приклад*: для гасіння вогню на металевих поверхнях заявлена композиція на основі речовини А з додатком речовини Б у кількості 5 — 10 мас.%, яка здатна утворювати плівку на поверхнях металевих виробів. Відомою є композиція для гасіння вогню, яка складається з суміші тих же речовин А і Б з вмістом речовини Б 15 — 50 мас.%, яка не здатна гасити вогонь на металевих поверхнях. Підбір кількісних співвідношень відомих компонентів привів, в даному випадку, до досягнення невідомого технічного результату. Тому винахід відповідає умові винахідницького рівня.

Як бачимо, взаємозв'язок відмінних суттєвих ознак новачії та технічного результату є одним з визначальних при експертизі [6]. Однаковий склад ознак при різних заявлених технічних результатах

може призвести до протилежних висновків експертизи.

Як зазначалося раніше, ступінь докладності наведення причино-наслідкового зв'язку між суттєвими ознаками та технічним результатом повинен бути достатнім для того, щоб експерту був очевидний цей зв'язок. Але, при цьому слід уникати розкриття зайвої інформації щодо, наприклад, методів настроювання, режимів роботи, обслуговування тощо, якщо вони не впливають на заявлений технічний результат. Слід пам'ятати, що ця інформація (у вигляді "ноу-хау") може бути самостійним об'єктом правової охорони, може продаватися разом з правом використання винаходу (корисної моделі) або окремо і коштувати більше, ніж права на сам винахід (корисну модель).

На думку авторів патентування новацій як корисних моделей знайде своє чільне місце в сфері правової охорони ОІВ і цьому процесу може сприяти дана робота. ♦

Література:

1. *Цивільний кодекс України: Офіц. Видання.* — К.: Концерн "Видавничий дім "Ін Юре", 2004. — 664 с.
2. *Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" (в редакції Закону України від 22.05.2003 р. № 850-IV).*
3. *"Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель" (в редакції наказу Міносвіти України від 26.02.2004 р. № 154).*
4. *"Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель" (в редакції наказу Міносвіти України від 15.03.2002 р. № 197).*
5. *"Рекомендации по вопросам экспертизы заявок на изобретения и полезные модели" (в редакції наказу Роспатенту від 31.03.2004 р. № 43).*
6. *Речинський Ф.В., Марчевська Т.Г., Міляєва В.П. Складання заявки на винахід: практичні рекомендації.* — К.: УкрЦІтаППП, 2003. — 76 с.

ОБМЕЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Руслан Дроб'язко,
юрист міжнародної юридичної фірми "Бейкер і Макензі", патентний повірений України

Більша частина таких обмежень вміщена в розділі 3 частини 1 Закону Великобританії "про авторське право, промислові зразки і патенти" від 15 листопада 1988 року з наступними змінами і доповненнями (статті 28-76) [1]. Як зазначив суддя Леді, розділ 3 Закону 1988 р. Становить собою "перелік положень, які з граничною чіткістю формують масштаби всіляких вилучень зі сфери дії авторського права" [2]. Судова практика доповнила дані положення значною кількістю обмежень, сформованих у межах прецедентного права.

Зазначені обмеження стосуються найрізноманітніших сегментів авторсько-правової сфери, а їх функціональне навантаження не є однорідним. У ряді випадків вони покликані стимулювати творчість — саме цим пояснюється дозвіл вільного використання деяких переробок. Призначення інших вилучень полягає в подоланні труднощів збуту, коли з тих чи інших причин виникає загроза економічній доцільності обігу охороноздатного твору. Можливі й інші ситуації, коли обмеження авторсько-правової охорони, по суті, спрямовані на забезпечення інтересів, з авторським правом, безпосередньо не пов'язаних, наприклад,

недоторканність приватного життя або свободи слова (Ст. 29 — дослідження, здійснювані в приватних цілях, Ст. 70 — відтворення в домашніх умовах). Обмеження також можуть бути спрямовані на недопущення зловживань (Ст. 50 в — декомпіляція, Ст. 73 — ретрансляція програм кабельного мовлення) у сфері здійснення авторських прав, або ж на забезпечення цілісності об'єктів, що мають певну історичну, або культурну цінність (Ст. 61 — народні пісні, Ст. 71 — архіви). Деякі обмеження мають на меті зацікавити сторони, щодо укладення угод про колективне управління правами (Ст. 143).

Через пряме зазначення Закону 1988 р., сам по собі факт вчинення дій в межах установлених вилучень з авторського права, не звільняє від відповідальності за порушення прав і законних інтересів третіх осіб (ст. 28 (1)), зокрема порушення договірних зобов'язань. Британський законодавець відмовився від однакового регулювання наслідків недотримання таких угод, вирішуючи окремі випадки подібних колізій на підставі спеціальних норм (Ст. 50А, Ст. 50В, Ст. 296А)(а), Ст. 296(1)(в), Ст.296А(1)(с), Ст. 296В).

Стосовно обмежень авторського права британське законодавство збе-

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

рігає повну незалежність від положень, прийнятих на міжнародному рівні. Так, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів надала країнам Союзу право встановлювати обмеження дії виключних прав для певних випадків. Стосовно права на відтворення, дані вилучення, наприклад, повинні відповідати так званому "триступеневому тексту" (Ст. 9(2)) Бернської конвенції): вони, по-перше, повинні поширюватися на чітко застережене коло випадків; по-друге, не завдавати шкоди нормальній експлуатації твору і, нарешті, не обмежувати безпідставно законні інтереси автора [3]. Правило триступеневого тексту на відповідних нормах британського права майже не позначилось.

Навпаки, зміни в європейському масштабі мають значний вплив на британські норми стосовно вилучень з авторського права. Саме під впливом відповідних європейських директив, у британському законодавстві з'явилися положення, що передбачають ряд нових випадків вільного використання комп'ютерних програм і баз даних [4].

З усіх застережених розділом III випадків дозволених дій — найвідоміша категорія, так званого, "добросовісного використання" відносно охороноздатних творів. Відповідальність за порушення авторського права не настає у разі, вчинення особою відповідної дії, доведення, нею ж добросовісного використання твору з метою: дослідження, або самостійного вивчення (Ст. 29 (1)); створення критичного нариса або огляду (Ст. 30 (1)); створення огляду поточних подій (Ст. 30 (2)).

Стаття 31 (1) Закону 1988 року передбачає, що не є порушенням авторського права "випадкове вклю-

чення" до твору образотворчого мистецтва, фонограми, фільму, передачі ефірного мовлення або кабельної програми іншого охороноздатного твору. Якщо один твір, наприклад, картина, випадково проникає в тканину іншого твору, — наприклад, фільму, — авторські права на картину тим самим не порушуються. Стаття 31 (2) поширює це право і на використання творів, до яких випадково були включені інші твори.

Закон 1988 року закріплює за певними видами некомерційних бібліотек ряд можливостей щодо вільного використання охоронюваних творів (Ст. 37). Види бібліотек, які мають право здійснювати таке використання, визначаються циркулярами члена кабінету в ранзі міністра. Серед інших, таке право мають шкільні, університетські та муніципальні бібліотеки.

Детально регламентовано відтворення творів у освітніх установах. Крім установлених для відтворення з навчальною метою вилучень у вигляді добросовісного використання і відтворення, здійснюваного бібліотеками, існує особлива категорія випадків вільного використання, розрахована на відтворення у школах та інших навчальних закладах (університетах, коледжах тощо).

Згідно до статті 32 (1) Закону 1988 року не є порушенням авторського права виготовлення примірників творів у процесі навчання або підготовки до нього. Право на такі дії мають тільки особи, які є як активною, так і пасивною стороною навчального процесу, тобто як учень, так і викладач.

Стаття 33 виводить з-під дії авторсько-правового захисту випадки включення літературного або драматичного твору до збірника, який пе-

редбачається використати в певному навчальному закладі. Такі дії законодавець дозволяє лише за умови, що: більшість включених до збірки творів авторським правом не охороняється; таке включення супроводжується зазначенням імені автора і назви твору; за 5 років, які передують такому включенню, той же видавець включив до збірки не більше одного уривка з охороноздатних творів того ж автора.

У статті 34 (1) Закону 1988 р. Вільним використання визнається у разі, виконання (показу) твору перед студентсько-викладацькою аудиторією в навчальному закладі. Твір повинен бути представлений (Показаний) у виконанні викладача, студента або іншої особи, неодмінно, з метою навчання.

Оскільки одержати відповідний дозвіл не вважається можливим, стаття 36 надає освітнім установам право щоквартально відтворити, шляхом репродукування, до 1% загального обсягу літературного, драматичного або музичного твору.

Ряд положень Закону покликаний звільнити від авторсько-правових ускладнень здійснення державою своїх владних структур. З цією метою Закон 1988 року виводить за межі авторського права будь-які дії в межах законодавчих і судових процедур (Ст. 45 (1)), а також слідчих органів (Ст. 46 (2)).

Особливі види вилучень передбачені для відтворення матеріалів, які за законом підлягають переданню для ознайомлення будь-якій особі за її вимогою (Ст.47), матеріалів, наданих органам держави в результаті здійснення публічно-правових відносин (Ст.48), а також, у ряді випадків, матеріалів публічних архівів (Ст. 48 та 49).

Закон робить спеціальне вилучення з авторського права для творів образотворчого мистецтва, постійно розташованих у місцях, відкритих для вільного відвідування (Ст. 62).

Стаття 63 усуває необхідність одержання згоди правоволодільця для відтворення твору образотворчого мистецтва, а також для доведення примірників цих творів до загального відома з метою реклами пропонованого до продажу твору.

Згідно до статті 65 Закону 1988 року відновлення будівлі не порушує авторське право на архітектурний твір, а також на робочі ескізи і проекти цієї будівлі. Власник будівлі одержує можливість безперешкодного здійснювати його капітальний і поточний ремонт, не маючи на те згоди право володільця.

Ряд норм Закону 1988 року відповідно до положень Директиви ЄС про правову охорону комп'ютерних програм визначають межі правомірного відтворення або іншого використання комп'ютерної програми. Особі, яка має право на використання комп'ютерної програми, надана можливість безперешкодно створювати резервні копії (Ст. 50 А), декомпілювати програму (Ст. 50С), коли це необхідно для використання програми відповідно до її призначення.

Згідно до статті 50Д не є порушенням авторського права бази даних здійснення особою, яка має право на використання бази даних, або будь-якої частини (як відповідно до договору про передання авторських прав, так і за будь-якою іншою законною підставою), будь-яких дій у порядку здійснення належних їй прав, необхідних для одержання доступу і використання змісту даної бази даних або її частини.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Відповідно до статті 56 Закону 1988 року у тому разі, якщо придбавач твору, втіленого в електронній формі, наприклад комп'ютерної програми або електронної книги, має право виготовлення подальших копій або внесення змін до твору, таким же правом володіє будь-яка інша особа, до якої перейшло право власності на цю копію, якщо цього не було прямо заборонено володільцем авторських прав. Як окремий випадок даного правила, передбачена ситуація передання третій особі резервної копії в умовах виходу з ладу оригінальної копії програми. Проте після передання резервної копії первинний придбавач не має права залишити у себе резервну копію електронного товару.

У разі, якщо до публікації в періодичному виданні статті з наукової або технічної тематики додається її конспект, в якому коротко розкривається зміст опублікованої роботи, відтворення цього конспекту і доведення його до загального відома не є порушенням авторського права (Ст. 60(1)).

Розглядаючи ряд справ, британські суди відмовляли в захисті ав-

торських прав у зв'язку з тим, що раніше подібне порушення було допущено позивачем, стосовно відповідача. Так, при розгляді однієї справи, судом було визнано авторське право позивача таким, що не підлягає захисту відносно допущеного конкурентом відтворення на тій підставі, запозичення позивачем матеріалів відповідача у своєму виданні [5].

Такий вид вилучення з авторського права іноді пов'язують з принципом "око за око". Правильніше вбачати в ньому вияв суддівського розсуду щодо визначення справедливого балансу інтересів сторін при прийнятті рішення про попередню заборону або ж виконання судового повноваження з відмови в задоволенні вимоги про заборону певної діяльності. Через невідповідність такої вимоги принципам справедливості. Зазначене вилучення, втім, не зачіпає питання про відшкодування шкоди, завданої порушенням. ◆

Література:

1. *Законодательство зарубежных стран по авторскому праву и смежным правам: Германия, Соединенное Королевство, Франция.* — М.: ФИПС, 2002 — С. 106-139.
2. *Pro Sieben Media Carlton UK Television [1997] EMLR 509.*
3. *Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений. Парижский акт от 24 июля 1971 года, измененный 2 октября 1979 года.* — Женева: ВОИС, 1990. — С. 17.
4. *Бенли Л., Шерман Б. Право интеллектуальной собственности. Авторское право/Пер. с англ. В. Л. Вольфсона.* — Спб.: Издательство "Юридический центр Пресс", 2004. — С.380—385.
5. *Express Newspapers v. News [1990] FSP 359.*

НА ШЛЯХУ ДО "ВОДНЕВОЇ ЕКОНОМІКИ"

До останнього часу чистий водень отримували методом пропускання електричного струму через воду та завдяки реакції водяної пари з природним газом. Одним з головних недоліків зазначених методів є їх низька рентабельність — витрати енергії на отримання водню у 3 — 4 рази більші ніж її можна одержати з продукту реакції. Саме через це унеможлиблюється широке використання водню як джерела енергії.

Дослідникам з державної лабораторії ядерних досліджень National Engineering and Environmental Laboratory, шт. Айдахо, і фірми Ceramtec з Солт-Лейк-Ситі, розробили новий метод виробництва чистого водню.

За новим методом електричний струм пропускається через воду нагріту до високої температури, а для відділення водню від кисню використовується спеціальний керамічний фільтр. В результаті з продукту, що вийшов, можна одержати половину енергії, витраченої на його виробництво, що вже є рентабельним для водневого реактора.

Але, для впровадження в життя "водневої економіки" одного рентабельного метода отримання водню недостатньо. Зокрема, потребують свого вирішення такі питання, як прийнятні способи транспортування водню та зниження вартості систем його збереження.

Так, американська компанія Texaco Ovonic Hydrogen Systems розробила прототип системи зберігання водню, як палива для автомобілів майбутнього. Ця система, на відміну від використовуваних зараз систем зберігання під тиском, або в розрідженому стані, більш безпечна, оскільки водень в ній знаходиться при низькому тиску і в твердому стані — у вигляді гідриду металу. Виділення водню з гідриду відбувається при нагріванні матеріалу, при цьому тиск в системі не перевищує 20 атм.

Зазначена розробка є конкурентоздатною з нинішніми паливними системами автомобілів. Судина об'ємом 60 л з гідридом металу здатна зберігати 3 кг водню, використання якого забезпечує пробіг в 200 км. Для порівняння — системи зберігання водню під тиском близько 700 атмосфер забезпечують лише 50-кілометровий пробіг. Зріджений водень забезпечує довший пробіг, але зберігання водню в рідкому вигляді вимагає створення криогенних систем. За приблизною оцінкою, метал-гідридна система забезпечує зберігання на одиницю об'єму в три рази більше водню, ніж при використанні рідкого водню. Ще однією перевагою є те, що метал-гідридна система зберігання водню може приймати будь-яку форму, і можливі будь-які конструктивні варіанти її розміщення в корпусі автомобіля, чим вона також вигідно відрізняється від бензобака.

*За матеріалами Texaco Ovonic Hydrogen Systems
та сайту <http://www.cnews.ru>*

Наукова рада журналу:

Святоцький О.Д. (голова наукової ради), Бутнік-Сіверський О.Б.,
Врублевський В.К., Кремень В.Г., Лавринович О.В., Литвин В.М., Орлюк О.П.,
Патон Б.Є., Побірченко І.Г., Притика Д.М., Редько В.В., Семчик В.І., Сташис В.В.,
Табачник Д.В., Тацій В.Я., Шемшученко Ю.С.

Редакційна колегія журналу:

Прахов Б.Г. (головний редактор), Андрощук Г.О., Головченко Л.М., Грошевий Ю.М.,
Дорошенко О.Ф., Дроб'язко В.С., Закалюк А.П., Захарченко Т.Г., Індукаєв В.К.,
Копиленко О.Л., Крупко П.М., Крупчан О.Д., Кубів С.І., Мельниченко О.І.,
Москаленко В.С., Нежиборець В.І., Орлюк О.П., Панов М.І., Пасенюк О.М.,
Підпалов Л.В., Пічкур О.В., Різун В.Ф., Святоцький О.Д., Сєгай М.Я.,
Теплюк М.О., Худолій Б.М.

Петренко С.А. — відповідальний секретар

Засновник —

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 5664 від 05.12.01

До уваги авторів та читачів

Редакція приймає рукописи статей як на електронних носіях, набраних у програмах MS Office, так і видрукованими на папері.

Статті повинні бути оформлені відповідно до вимог ВАК України щодо наукових робіт, та мати рецензію.

Авторів просимо разом з матеріалами надсилати свою фотографію та інформацію щодо наукового ступеня, місця роботи, посади, поштової адреси і контактних телефонів.

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення рукописів. За достовірність інформації та статистичних даних, що містяться у рукописах, відповідальність несе автор.

Журнал приймає замовлення на розміщення реклами

Адреса редакції: 01014, м. Київ, вул. Тимірязівська, 66/3
Тел.: 285-85-49, 527-04-82
Тел./факс: 527-04-11

www.ndiiv.org.ua
e-mail: icapital@i.com.ua

Комп'ютерна верстка — І. Петренко
Коректор — О. Швець

Рекомендовано до друку

Ученою радою НДІ інтелектуальної власності, протокол № 6 від 14.06.2005 р.

Здано до набору 20.06.05. Підписано до друку 25.06.05 Формат 70x108/16.

Папір офсетний. Офсетний друк. Наклад 300 примірників. Зам. 2614

Надруковано з оригінал-макета в ПП "Чех", 501-10-40, E-mail: cheh@uct.ua
04071, м. Київ, вул. Межигірська, 25